នាយកដ្ឋាន នីតិវិធី
ចុះ លេខ: ៤៤០
ថ្ងៃទី ០៣.១៤ ម៉ោង ១០:០០
ហត្ថលេខា

នស/រកម/០៦១៤/០១០

ព្រះរាជក្រម

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី
សមានភូមិជាតិសាសនា រក្ខតខត្តិយា ខេមរារដ្ឋរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ
ខេមរាជនា សមូហោភាស កម្ពុជឯករាជរដ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា
ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

- បានទ្រង់យល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៩១៣/៩០៣ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឲ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខនស/រកម/០១៩៦/១០ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឲ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ
- បានទ្រង់យល់ សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ប្រកាសឲ្យប្រើ

ច្បាប់ ស្តីពីការអនុម័តយល់ព្រមលើពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័ត កាលពីថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៤ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី២ នីតិកាលទី៥ ហើយដែលព្រឹទ្ធសភាបានពិនិត្យចប់សព្វគ្រប់លើទម្រង់ និងគតិច្បាប់នេះទាំងស្រុងកាលពីថ្ងៃទី២៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៤ នាសម័យប្រជុំលើកទី៥ នីតិកាលទី៣ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុងដូចតទៅ ៖

ROYAUME DU CAMBODGE
LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

ច្បាប់
ស្តីពី
ការអនុម័តយល់ព្រមលើពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន
ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ

មាត្រា ១.-

អនុម័តយល់ព្រមលើពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ានស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ ដែលបានចុះហត្ថលេខា នៅទីក្រុងហាណូយ សាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម នាថ្ងៃទី ០៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១០ ហើយដែលមានអត្ថបទទាំងស្រុងភ្ជាប់មកជាមួយនេះ។

មាត្រា ២.-

រាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបន្តរាល់នីតិវិធី ដើម្បីអនុវត្តពិធីសារនេះ។

មាត្រា ៣.-

ច្បាប់នេះ ត្រូវប្រកាសជាការប្រញាប់ ។

ធ្វើនៅព្រះបរមរាជវាំង ថ្ងៃទី ១៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៤

៣ល. ១៤០៦. ៧៥៧

ព្រះហស្តលេខា និងព្រះរាជលញ្ឆករ

នរោត្តម សីហមុនី

បានយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ
សូមឡាយព្រះហស្តលេខា

នាយករដ្ឋមន្ត្រី

ហត្ថលេខា

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

បានយកសេចក្តីគោរពជម្រាបជូន
សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេស
និងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ

ហត្ថលេខា

ហោ ណាំហុង

លេខៈ ៧៦៦ ស.ណ
សំណៅដែលមានតម្លៃជាការចែកផ្សាយ
រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៤
អគ្គលេខាធិការរាជរដ្ឋាភិបាល

សយ សុខា

នាយកដ្ឋានស្រាវជ្រាវច្បាប់
ចូល
លេខ: ...១៤៣...
ថ្ងៃទី 19/03/14 ... 12.30

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
លេខ :...០៧៧.សណ៦-ឧបដ

សេចក្តីថ្លែងហេតុ
នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់
ស្តីពីការអនុម័តយល់ព្រមលើពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន
ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ

ពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ានស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ ត្រូវបានចុះហត្ថលេខាដោយរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសអាស៊ានទាំងអស់ កាលពីថ្ងៃទី០៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ នៅក្នុងឱកាសកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន លើកទី១៦ នៅទីក្រុងហាណូយ សាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម។

ពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះនេះ ត្រូវបានរៀបចំឡើង តាមបំណងប្រាថ្នារបស់ថ្នាក់ដឹកនាំអាស៊ាន ដែលមានទិសដៅប្រែក្លាយអាស៊ាន ឱ្យទៅជាអង្គការមួយដែលផ្អែកលើច្បាប់ ដោយមានជំនឿថា ការមានយន្តការដោះស្រាយជម្លោះដែលប្រកបដោយទំនុកចិត្ត នឹងជួយអាស៊ានទប់ស្កាត់ជម្លោះ និងការប្រឈមមុខគ្នា មិនឱ្យរីករាលដាលក្នុងចំណោមរដ្ឋសមាជិកអាស៊ាន ដោយរក្សាបាននូវបរិយាកាសកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ដើម្បីកសាងសហគមន៍អាស៊ានប្រកបដោយសន្តិភាព និងវិបុលភាព។

ទន្ទឹមនឹងនេះ ពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអនុលោមតាមមាត្រា២៥ នៃធម្មនុញ្ញអាស៊ានដែលចែងថា យន្តការដោះស្រាយជម្លោះសមស្របនឹងត្រូវបង្កើតឡើងសម្រាប់ជម្លោះដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តន៍ធម្មនុញ្ញអាស៊ាន និងលិខិតុបករណ៍អាស៊ានដទៃទៀត។

ក្នុងមាត្រា១៩ នៃពិធីសារនេះចែងថា "ពិធីសារនេះ ត្រូវផ្តល់សច្ចាប័នដោយរដ្ឋសមាជិកទាំងអស់ ដោយអនុលោមតាមនីតិវិធីផ្ទៃក្នុងរបស់រដ្ឋសមាជិកនីមួយៗ ហើយពិធីសារនេះ ត្រូវចូលជាធរមាន នៅថ្ងៃបន្ទាប់ពីអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន បានទទួលលិខិតុបករណ៍ទីដប់នៃការផ្តល់សច្ចាប័ន"។

សេចក្តីដូចបានជម្រាបជូនខាងលើ សូមរដ្ឋសភាមេត្តាពិនិត្យ និងអនុម័តសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ស្តីពីការអនុម័តយល់ព្រមលើពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ ជាការប្រញាប់ ដោយក្តីអនុគ្រោះ។

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១៩ ខែ មិនា ឆ្នាំ២០១៤

នាយករដ្ឋមន្ត្រី

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

(បកប្រែក្រៅផ្លូវការ)

ពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន
ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ

រដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសប្រ៊ុយណេ ដារូស្សាឡាម ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សាធារណរដ្ឋឥណ្ឌូនេស៊ី សាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជាមានិតឡាវ ម៉ាឡេស៊ី សហភាពមីយ៉ាន់ម៉ារ សាធារណរដ្ឋហ្វីលីពីន សាធារណរដ្ឋសិង្ហបុរី ព្រះរាជាណាចក្រថៃឡង់ដ៍ និងសាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម ជារដ្ឋសមាជិកនៃសមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (អាស៊ាន) ដែលសំដៅជារួមថា "រដ្ឋសមាជិក" ឬសំដៅជាឯកត្តរដ្ឋថា "រដ្ឋសមាជិកនីមួយៗ" ៖

ដោយគិតដល់ បំណងប្រាថ្នារបស់អ្នកដឹកនាំអាស៊ាន ក្នុងការប្រែក្លាយអាស៊ានឱ្យទៅជាអង្គការមួយដែលផ្អែកលើច្បាប់ ដោយមានយន្តការដាក់ស្តែងប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព និងគួរឱ្យជឿទុកចិត្ត ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព និងទាន់ពេលវេលា។

ដោយរំលឹកឡើងវិញពី វាក្យខណ្ឌ២ (ឃ) នៃមាត្រា២នៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ដែលចែងថា អាស៊ាន និងរដ្ឋសមាជិកត្រូវប្រព្រឹត្តដោយអនុលោមតាមគោលការណ៍ទំនុកចិត្ត ស្តីពីដំណោះស្រាយជម្លោះដោយសន្តិវិធី

ដោយរំលឹកឡើងវិញបន្ថែមទៀតពី វាក្យខណ្ឌ២នៃមាត្រា២២នៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ដែលតម្រូវឱ្យអាស៊ានរក្សា និងបង្កើតយន្តការដោះស្រាយជម្លោះលើគ្រប់វិស័យនៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអាស៊ាន

ដោយទទួលស្គាល់ថា ដោយអនុលោមតាមមាត្រា២៥នៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ប្រសិនបើពុំមានការបញ្ជាក់ផ្សេងពីនេះ យន្តការដោះស្រាយជម្លោះសមស្រប នឹងត្រូវបង្កើតឡើងសម្រាប់ជម្លោះដែលពាក់ព័ន្ធដល់ការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តន៍ធម្មនុញ្ញអាស៊ាននេះ និងលិខិតុបករណ៍អាស៊ានផ្សេងទៀត និង

ដោយមានជំនឿថា ការមានយន្តការដោះស្រាយជម្លោះដែលគួរឱ្យជឿទុកចិត្ត នឹងជួយអាស៊ានទប់ស្កាត់ជម្លោះពលដាល និងការប្រឈមមុខក្នុងចំណោមរដ្ឋសមាជិក ដោយរក្សាបរិយាកាសសហប្រតិបត្តិការ ដើម្បីកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នាឆ្ពោះទៅការកសាងសហគមន៍អាស៊ានប្រកបដោយសន្តិភាព និងវិបុលភាព។
បានឯកភាពដូចខាងក្រោម ៖

មាត្រា១
និយមន័យ

សម្រាប់គោលបំណងនៃពិធីសារនេះ:

(ក) **លិខិតុបករណ៍អាស៊ាន** មានន័យថា លិខិតុបករណ៍ណាមួយ ដែលត្រូវបានសម្រេចដោយរដ្ឋសមាជិក ដែលជារដ្ឋសមាជិកអាស៊ាន ក្នុងទម្រង់បែបបទជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលបណ្តាលឱ្យមានសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរៀងៗខ្លួន ដោយអនុលោមតាមច្បាប់អន្តរជាតិ

(ខ) **ភាគីតវ៉ា** មានន័យថា រដ្ឋសមាជិកណាមួយដែលស្នើសុំឱ្យមានការពិគ្រោះយោបល់ក្រោមមាត្រា៥ នៃពិធីសារនេះ

(គ) **ភាគីឆ្លើយតប** មានន័យថា រដ្ឋសមាជិកណាមួយ ដែលសំណើសុំការពិគ្រោះយោបល់ត្រូវបានគេធ្វើឡើងក្រោមមាត្រា៥នៃពិធីសារនេះ

(ឃ) **ភាគីនៃជម្លោះ** មានន័យថា ភាគីតវ៉ា និងភាគីឆ្លើយតប និង

(ង) **ជម្លោះមិនត្រូវបានដោះស្រាយ** មានន័យថា ជម្លោះលើការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តន៍ធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ឬក៏លិខិតុបករណ៍អាស៊ានផ្សេងទៀត ដែលខកខានមិនបានដោះស្រាយដោយការព្រមព្រៀងគ្នាទៅវិញទៅមក បន្ទាប់ពីការអនុវត្តន៍ និងការប្រតិបត្តិមាត្រា៥នៃពិធីសារនេះ។

មាត្រា២
វិសាលភាព និងការអនុវត្តន៍

១. ពិធីសារនេះ ត្រូវអនុវត្តចំពោះជម្លោះទាំងឡាយ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តន៍នៃ ៖

(ក) ធម្មនុញ្ញអាស៊ាន

(ខ) លិខិតុបករណ៍អាស៊ានផ្សេងទៀត លើកលែងតែមធ្យោបាយជាក់លាក់សម្រាប់ដោះស្រាយជម្លោះទាំងនោះត្រូវបានចែងរួចហើយ។

(គ) លិខិតុបករណ៍អាស៊ានផ្សេងទៀត ដែលមានចែងយ៉ាងច្បាស់ថា ពិធីសារនេះ ឬផ្នែកនៃពិធីសារនេះ នឹងត្រូវយកមកអនុវត្ត។

២. វាក្យខណ្ឌ១ (ខ) នៃមាត្រានេះនឹងយកទៅអនុវត្ត ដោយគ្មានការលំអៀងចំពោះសិទ្ធិរបស់ភាគីនៃជម្លោះទាំងនោះឱ្យព្រមព្រៀងទៅវិញទៅមកថា ពិធីសារនេះត្រូវអនុវត្ត។

មាត្រា៣
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

១. ពិធីសារនេះនឹងត្រូវបកស្រាយដោយអនុលោមតាមវិធានជាទម្លាប់នៃការបកស្រាយសន្ធិសញ្ញា នៃច្បាប់អន្តរជាតិសាធារណៈ។

២. ភាគីទាំងឡាយ ដែលមានជម្លោះត្រូវបានលើកទឹកចិត្តរាល់ដំណាក់កាលនៃជម្លោះ ឱ្យខិតខំប្រឹងប្រែង ដើម្បីឈានដល់ដំណោះស្រាយដែលបានឯកភាពគ្នាទៅវិញទៅមក។ ដរាបណាសម្រេចបានដំណោះស្រាយដែលបានឯកភាពគ្នាទៅវិញទៅមក ត្រូវជូនព័ត៌មានទៅអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន និងរដ្ឋសមាជិកដទៃទៀត។

មាត្រា៤
ការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា និងថេរវេលា

១. ការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា ក្នុងនោះរួមមានការជូនដំណឹង សំណូមពរ ការឆ្លើយតប និងលិខិតបញ្ជាក់ "ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ" ដែលធ្វើឡើងយោងទៅតាមពិធីសារនេះ ហើយត្រូវសន្មតថាត្រូវបានទទួល ប្រសិនបើឯកសារទាំងនេះត្រូវបានផ្ញើទៅកាន់ភាគីទទួល តាមរយៈបណ្តាញការទូត។

២. ក្នុងករណី ដែលពុំមានការកំណត់ជាក់លាក់ទេនោះ ថេរវេលាដែលមានកំណត់នៅក្នុងពិធីសារនេះ មិនត្រូវមានការកែប្រែដោយកិច្ចព្រមព្រៀងរួមគ្នារបស់ភាគីនៃជម្លោះឡើយ។

មាត្រា៥
ការពិគ្រោះយោបល់

១. ភាគីតវ៉ាអាចស្នើឱ្យមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភាគីឆ្លើយតបដោយអាស្រ័យទៅលើជម្លោះទាំងឡាយណា ដែលទាក់ទងទៅនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តន៍ធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ឬលិខិតុបករណ៍អាស៊ានផ្សេងទៀត។ ភាគីឆ្លើយតបត្រូវយល់ព្រមធ្វើការពិចារណាសមស្របចំពោះសំណើ ឱ្យមានការពិគ្រោះយោបល់ដែលធ្វើឡើងដោយភាគីតវ៉ា និងត្រូវផ្តល់ឱកាសគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់ការពិគ្រោះយោបល់បែបនេះ។

២. សំណើសុំឱ្យមានការពិគ្រោះយោបល់ត្រូវបញ្ជាក់ពីហេតុផលសម្រាប់ការស្នើសុំ ក្នុងនោះរួមមាន ការកំណត់អត្តសញ្ញាណនៃបញ្ហាដែលបណ្តាលអោយមានជម្លោះ និងការបង្ហាញពីមូលដ្ឋានផ្លូវច្បាប់នៃបណ្តឹងតវ៉ា។ សេចក្តីចម្លងនៃសំណើបែបនេះ នឹងត្រូវប្រគល់ជូនក្នុងពេលជាមួយគ្នាទៅអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ដែលនឹងត្រូវជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដល់រដ្ឋសមាជិកទាំងអស់អំពីសំណើបែបនេះ។

៣. បើសិនជាសំណើសុំឱ្យមានការពិគ្រោះយោបល់ត្រូវបានធ្វើឡើង ភាគីឆ្លើយតបត្រូវឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើនេះ ក្នុងរយៈពេល ៣០ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលសំណើនេះ ហើយត្រូវចូលរួមក្នុងកិច្ចពិគ្រោះយោបល់ ក្នុងរយៈពេល ៦០ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលបានទទួលសំណើសម្រាប់ការពិគ្រោះយោបល់នេះ ដើម្បីឈានទៅរកដំណោះស្រាយរួមមួយ។ កិច្ចពិគ្រោះយោបល់ត្រូវបញ្ចប់ ក្នុងរយៈពេល ៩០ថ្ងៃ ឬក្នុងថេរវេលាណាមួយ ដែលភាគីជម្លោះបានព្រមព្រៀងគ្នា ដោយគិតចាប់តាំងពីថ្ងៃបានទទួលសំណើសម្រាប់កាពិគ្រោះយោបល់។

មាត្រា៦
ការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម និងការផ្សះផ្សា

១. ភាគីនៃជម្លោះអាចយល់ព្រមឱ្យមានការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សានៅពេលណាក៏បាន។ នីតិវិធីនៃការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សាអាចចាប់ផ្តើម និងបញ្ចប់ពេលណាក៏បាន។

២. ភាគីនៃជម្លោះអាចស្នើប្រធានអាស៊ាន ឬអគ្គលេខាធិការអាស៊ានឱ្យបំពេញតួនាទីពេញច្បាប់ ដើម្បីផ្តល់ការសម្របសម្រួល សន្ធានការី ឬអ្នកផ្សះផ្សា។

៣. នីតិវិធីពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សា និងគោលជំហរដែលលើកឡើងដោយគ្រប់ភាគីនៃជម្លោះក្នុងដំណើរការនៃនីតិវិធីទាំងនេះ មិនត្រូវធ្វើឱ្យមានព្យសនកម្មដល់សិទ្ធិរបស់គ្រប់ភាគីនៃជម្លោះ ឬប៉ះពាល់ដល់នីតិវិធីផ្សេងទៀតឡើយ។

៤. (ក) យោងទៅតាមមាត្រា៩នៃពិធីសារនេះ ការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សា ត្រូវដឹកនាំដោយក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ត្រូវអនុលោមទៅតាមវិធាននៃការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬវិធាននៃការផ្សះផ្សា ដែលត្រូវធ្វើការកែប្រែបែបនេះ នៅពេលដែលភាគីនៃជម្លោះអាចយល់ព្រមជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

(ខ) នីតិវិធីនៃការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សា ដឹកនាំដោយក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយយោងទៅតាមមាត្រា៩នៃពិធីសារនេះ ត្រូវអនុលោមទៅតាមវិធាននៃការសម្របសម្រួល វិធាននៃសន្ធានកម្ម ឬវិធាននៃការផ្សះផ្សា ដែលត្រូវធ្វើការកែប្រែនីតិវិធី នៅពេលដែលភាគីនៃជម្លោះអាចយល់ព្រមជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

មាត្រា៧
មុខងារនៃការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម និងការផ្សះផ្សា

១. បុគ្គលដែលផ្តល់ការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សាត្រូវជួយ និងជួយសម្រួលដល់ភាគីនៃជម្លោះ ដើម្បីសម្រេចបាននូវដំណោះស្រាយមួយប្រកបដោយមិត្តភាពរវាងពួកគេ ដោយយោងទៅតាមបញ្ញត្តិនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន និង/ឬ លិខិតុបករណ៍អាស៊ានផ្សេងទៀត។

២. នៅពេលដែលភាគីនៃជម្លោះសម្រេចបានដំណោះស្រាយប្រកបដោយមិត្តភាព ភាគីនៃជម្លោះត្រូវតាក់តែង និងចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

៣. តាមរយៈការចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះ ភាគីនៃជម្លោះបានបញ្ចប់ជម្លោះ ហើយត្រូវចងភាតព្វកិច្ចតាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងនោះ។

៤. ភាគីនៃជម្លោះត្រូវជូនដំណឹងពីកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះដល់អគ្គលេខាធិការអាស៊ាន រដ្ឋសមាជិកដទៃទៀត និងក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន នៅពេលណាដែលការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សាត្រូវបានដឹកនាំដោយក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន។

មាត្រា៨
សំណើឱ្យមានមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

១. តាមរយៈការបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលផ្ញើជូនភាគីឆ្លើយតប ភាគីតវ៉ាអាចស្នើឱ្យមានការបង្កើតមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះ ប្រសិនបើ ៖

   (ក) ភាគីឆ្លើយតបមិនបានឆ្លើយតបក្នុងរយៈពេល ៣០ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលការស្នើសុំឱ្យមានកិច្ចពិគ្រោះយោបល់

   (ខ) ភាគីឆ្លើយតបមិនបានចូលរួមក្នុងកិច្ចពិគ្រោះយោបល់ក្នុងរយៈពេល ៦០ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលការស្នើសុំឱ្យមានកិច្ចពិគ្រោះយោបល់ ឬ

   (គ) កិច្ចពិគ្រោះយោបល់ខកខានមិនបានដោះស្រាយជម្លោះ ក្នុងរយៈពេល ៩០ថ្ងៃ ឬក្នុងថេរវេលាណាមួយដែលភាគីនៃជម្លោះបានព្រមព្រៀងគ្នា ចាប់ពីថ្ងៃទទួលការស្នើសុំពិគ្រោះយោបល់

២. សេចក្តីចម្លងមួយច្បាប់នៃសេចក្តីជូនដំណឹងនេះ ត្រូវប្រគល់ជូនអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ដែលមានភារកិច្ចជូនដំណឹងទៅប្រទេសសមាជិកទាំងអស់អំពីសំណើនេះ។ សេចក្តីជូនដំណឹងត្រូវបញ្ជាក់ពីខ្លឹមសារសង្ខេបនៃមូលដ្ឋានខាងផ្លូវច្បាប់ និងអង្គហេតុនៃសំណើសុំដែលមានលក្ខណៈពេញលេញ ដើម្បីបញ្ជាក់បញ្ហាឱ្យច្បាស់លាស់បាន ក្នុងនោះរួមមាន បញ្ញត្តិនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ឬលិខិតុបករណ៍អាស៊ាន ដែលត្រូវដោះស្រាយដោយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

៣. ភាគីឆ្លើយតបត្រូវបញ្ជាក់ពីការយល់ព្រមចំពោះការបង្កើតមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ក្នុងរយៈពេល ១៥ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលព័ត៌មានពីភាគីតវ៉ា។ ភាគីនៃជម្លោះអាចព្រមព្រៀងគ្នា ដើម្បីពន្យាពេលសម្រាប់ភាគីឆ្លើយតបបញ្ជាក់ពីការយល់ព្រមរបស់ខ្លួន ហូតដល់ ៣០ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលព័ត៌មានពីភាគីតវ៉ា។ សេចក្តីចម្លងនៃការឆ្លើយតបដែលត្រូវបានផ្ញើចេញត្រូវប្រគល់ជូនអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ដែលមានភារកិច្ចជូនព័ត៌មានដល់ប្រទេសសមាជិកអាស៊ានទាំងអស់អំពីការឆ្លើយតបនេះ។

៤. ក្នុងករណីដែលភាគីឆ្លើយតបមិនយល់ព្រមចំពោះសំណើឱ្យបង្កើតមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬខកខានមិនបានឆ្លើយតបតាមថេរវេលា ដូចដែលមានកំណត់នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌ៣នៃមាត្រានេះ ភាគីតវ៉ាអាចដាក់ករណីនៃជម្លោះទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន។

មាត្រា៩
ការដាក់រឿងក្តីទៅកាន់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន

១. ក្នុងករណីដែលជម្លោះដែលត្រូវបានបញ្ជូនទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយយោងទៅតាមវាក្យខ័ណ្ឌ៤ នៃមាត្រា៨ ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាចដឹកនាំភាគីនៃជម្លោះ ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះតាមរយៈការសម្របសម្រួល សន្ទានកម្ម ការផ្សះផ្សា ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

២. ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានត្រូវជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ អំពីការសម្រេចចិត្តរបស់ខ្លួនទៅភាគីជម្លោះ ក្នុងរយៈពេល ៤៥ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលជម្លោះត្រូវបានបញ្ជូនទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន។ ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានត្រូវកំណត់អំពីនីតិវិធីធ្វើសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន។ នីតិវិធីបែបនេះអាចរួមបញ្ចូលទាំងកិច្ចពិគ្រោះយោបល់ទាំងឡាយ តាមរយៈលិខិតឆ្លើយឆ្លង អ៊ីម៉ែល ការធ្វើសន្និសីទតាមរយៈវីដេអូ (video-conferencing) ឬមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀត។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈជាអញ្ញត្រកម្មណាមួយ ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានអាចសម្រេចធ្វើការប្រជុំពិសេសបន្ទាន់មួយរបស់ខ្លួន ដើម្បីសម្រេចលើជម្លោះនោះ។

៣. ក្នុងករណីដែលក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានយល់ឃើញថា មិនអាចឈានដល់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តលើជម្លោះនោះក្នុងអំឡុងពេលដែលបានបញ្ជាក់នៅក្នុងវាក្យខ័ណ្ឌ២នៃមាត្រានេះ ដើម្បីជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅភាគីជម្លោះពីការសម្រេចចិត្តរបស់ខ្លួន។ ក្រុមប្រឹក្សានេះអាចធ្វើការសម្រេចពន្យាពេលបានមួយរយៈកាល តែមិនត្រូវលើសពី ៣០ថ្ងៃ ឡើយ ហើយត្រូវជូនដំណឹងនោះទៅភាគីជម្លោះ ទៅតាមស្ថានភាពជាក់ស្តែង។

៤. ក្នុងករណីដែលក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានមិនអាចឈានដល់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេច ថាតើជម្លោះត្រូវដោះស្រាយយ៉ាងដូចម្តេច ក្នុងរយៈពេលដែលបានបញ្ជាក់នៅក្នុងវាក្យខ័ណ្ឌ២នៃមាត្រានេះ ដើម្បីជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅភាគីជម្លោះអំពីការសម្រេចចិត្តរបស់ខ្លួន ឬអាចពន្យាពេលជាក់លាក់មួយបាន។ ភាគីជម្លោះមួយណាក៏អាចបញ្ជូនជម្លោះនោះទៅកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ក្នុងលក្ខណៈជាជម្លោះមិនទាន់ត្រូវបានដោះស្រាយ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា២៦នៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ។

មាត្រា១០
មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

១. មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដែលចេញពីការយល់ព្រមពីភាគីនៃជម្លោះ ឬតាមការណែនាំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ត្រូវអនុលោមទៅតាមពិធីសារនេះ និងវិធាននៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ដែលជាឧបសម្ព័ន្ធនៃពិធីសារនេះ។

២. នីតិវិធីរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវអនុលោមទៅនឹងវិធាននៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ដែលជាឧបសម្ព័ន្ធនៃពិធីសារនេះ អាចនឹងត្រូវធ្វើការកែប្រែ នៅពេលដែលភាគីនៃជម្លោះអាចយល់ព្រមជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

មាត្រា១១
មជ្ឈត្តករ

១. លក្ខណៈសម្បត្តិ និងចំនួនមជ្ឈត្តករ ដែលត្រូវតែងតាំង ឬត្រូវជំនួស ត្រូវមានចែងនៅក្នុងវិធាននៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ដែលជាឧបសម្ព័ន្ធនៃពិធីសារនេះ។

២. មជ្ឈត្តករទាំងអស់ត្រូវ ៖

(ក) មានជំនាញ ឬមានបទពិសោធន៍ផ្នែកច្បាប់ បញ្ហាផ្សេងទៀតដែលគ្របដណ្តប់ដោយធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ឬលិខិតុបករណ៍អាស៊ានពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ឬដំណោះស្រាយជម្លោះ ដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការនៃកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ

(ខ) ត្រូវជ្រើសរើសដោយហ្មត់ចត់ ដោយឈរលើមូលដ្ឋានសត្យានុម័ត ភាពគួរឱ្យទុកចិត្ត និងប្រកបដោយសុភនិច្ឆ័យ

(គ) មានឯករាជ្យភាព មិនជាប់ទាក់ទិនជាមួយ ឬទទួលយកការណែនាំពីភាគីនៃជម្លោះណាមួយឡើយ

(ឃ) មិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយបញ្ហានេះ ក្នុងកម្រិតណាមួយឡើយ

(ង) បង្ហាញជូនភាគីនៃជំលោះនូវព័ត៌មានដែលអាចបណ្តាលអោយមានមន្ទិលសង្ស័យ និងដែលជាឯករាជ្យភាព ឬមិនលំអៀងរបស់គេ

៣. ប្រធានមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យមិនត្រូវមានសញ្ជាតិភាគីនៃជម្លោះណាមួយឡើយ ហើយត្រូវជាពលរដ្ឋនៃរដ្ឋសមាជិកណាមួយ។

មាត្រា១២
មុខងាររបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវធ្វើការពិនិត្យលើអង្គហេតុនៃបណ្តឹងនោះ ហើយត្រូវវិនិច្ឆ័យករណីនេះ ដោយយោងទៅតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន និង/ឬលិខិតុបករណ៍អាស៊ានដែលបានអះអាងដោយភាគីជម្លោះ ដើម្បីធ្វើការដោះស្រាយជម្លោះរវាងពួកគេ ហើយត្រូវផ្តល់ហេតុផលសម្រាប់ការវិនិច្ឆ័យរបស់ខ្លួន។

មាត្រា១៣
ភាគីទី៣

១. រដ្ឋសមាជិកណាមួយដែលបានជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពីចំណាប់អារម្មណ៍លើខ្លឹមសារនៃជម្លោះ ក្នុងរយៈពេល ៣០ថ្ងៃ ចាប់តាំងពីការជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពីចម្លើយនៃភាគីឆ្លើយតប ដែលយល់ព្រមចំពោះសំណើបង្កើតមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ យោងទៅតាមវាក្យខ័ណ្ឌ៣ នៃមាត្រា៨ ឬការជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពីសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដែលដឹកនាំភាគីនៃជម្លោះដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះ តាមរយៈមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយយោងទៅតាមមាត្រា៩ ត្រូវមានសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចនៃភាគីទីបី។

២. ភាគីទីបីត្រូវមានឱកាសចូលរួមផ្តល់សក្ខីកម្មក្នុងការដោះស្រាយជម្លោះ ដោយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ហើយអាចដាក់សំណើពិនិត្យសម្រេចទៅមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។ ការស្នើសុំពិនិត្យសម្រេច ត្រូវផ្តល់ឱ្យភាគីនៃជម្លោះផងដែរ និងត្រូវឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

៣. ភាគីទីបីត្រូវទទួលពីភាគីនៃជម្លោះនូវឯកសារសំណើរបស់ភាគីនៃជម្លោះ ចំពោះកិច្ចប្រជុំបឋមរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

មាត្រា១៤
ច្បាប់ដែលត្រូវអនុវត្ត

១. មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវអនុវត្តគ្រប់បទប្បញ្ញត្តិនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន និងលិខិតុបករណ៍អាស៊ានដទៃទៀត ព្រមទាំងវិធាននៃច្បាប់អន្តរជាតិសាធារណៈដែលត្រូវអនុវត្ត។

២. មជ្ឈត្តនិទ្ទិច្ឆ័យត្រូវអនុវត្តវិធាននៃច្បាប់ដទៃទៀតដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះបញ្ហាជាគន្លឹះនៃជម្លោះ ឬវិនិច្ឆ័យរឿងក្តី យោងទៅតាមសមធម៌ និងមនសិការ ប្រសិនបើបានយល់ព្រមយ៉ាងដូច្នោះ ដោយភាគីនៃជម្លោះ។

មាត្រា១៥
សេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករ

១. សេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករជាការសម្រេចជាចុងក្រោយ និងជាកាតព្វកិច្ចខាងផ្លូវច្បាប់ចំពោះភាគីនៃជម្លោះ។ សេចក្តីសម្រេចនឹងត្រូវអនុវត្តយ៉ាងពេញលេញដោយភាគីនៃជម្លោះ។

២. សេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករនឹងមិនត្រូវបន្ថែម ឬបន្ថយសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចដែលមានចែងនៅក្នុងធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ឬលិខិតុបករណ៍អាស៊ានពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត។

មាត្រា១៦
ការអនុវត្តន៍ការសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករ និងកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះ

១. ភាគីនៃជម្លោះត្រូវអនុវត្តតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករ និងកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយដែលជាលទ្ធផលទទួលបានពីការសម្របសម្រួល សន្ទានកម្ម និងការផ្សះផ្សា។

២. ភាគីនៃជម្លោះណាមួយដែលតម្រូវឱ្យអនុវត្តតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករ ឬកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះ ត្រូវផ្តល់របាយការណ៍ជូនអគ្គលេខាធិការអាស៊ានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ក្នុងការអនុវត្តន៍តាមសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករ ឬកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះ។

មាត្រា១៧
ការចំណាយ

១. ការចំណាយផ្សេងៗរបស់មជ្ឈត្តនិទ្ទិច្ឆ័យដែលស្ថិតនៅក្រោមពិធីសារនេះ នឹងត្រូវទទួលបន្ទុកដោយភាគីនៃជម្លោះ ដោយអនុលោមតាមវិធាននៃមជ្ឈត្តនិទ្ទិច្ឆ័យ ដែលជាឧបសម្ព័ន្ធនៃពិធីសារនេះ។

២. ការចំណាយលើការសម្របសម្រួល សន្ទានកម្ម និងការផ្សះផ្សា នឹងត្រូវកំណត់ដោយអ្នកធ្វើការសម្របសម្រួល សន្ទានកម្ម និងការផ្សះផ្សា ដោយពិភាក្សា និងមានការព្រមព្រៀងដោយភាគីនៃជម្លោះ ហើយភាគីនៃជម្លោះត្រូវចេញលើការចំណាយនោះស្មើៗគ្នា។ ការចំណាយផ្សេងទៀតដែលធ្វើឡើងដោយភាគីនៃជម្លោះណាមួយ គឺជាបន្ទុករបស់ភាគីនោះ។

មាត្រា១៨
មុខងាររបស់លេខាធិការដ្ឋានអាស៊ាន

១. លេខាធិការដ្ឋានអាស៊ានត្រូវមានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការជួយដល់មជ្ឈត្តនិទ្ទិច្ឆ័យ និងអ្នកទទួលបន្ទុកក្នុងការសម្របសម្រួល សន្ទានកម្ម និងការផ្សះផ្សា ជាពិសេសលើទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ ប្រវត្តិសាស្ត្រ និងនិតិវិធី ក្នុងការស្វែងរកការដោះស្រាយ ព្រមទាំងផ្តល់ការគាំទ្រផ្នែកលេខាធិការដ្ឋាន និងបច្ចេកទេសផងដែរ។

២. ការចំណាយផ្សេងៗ លើការគាំទ្ររបស់លេខាធិការដ្ឋានអាស៊ាន ជាបន្ទុករបស់ភាគីនៃជម្លោះ។

មាត្រា១៩
អវសានប្បញ្ញត្តិ

១. ពិធីសារនេះត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយរដ្ឋសមាជិកទាំងអស់។

២. ពិធីសារនេះត្រូវផ្ដល់សច្ចាប័នដោយរដ្ឋសមាជិកទាំងអស់ ដោយអនុលោមទៅតាមនិតិវិធីផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្លួន។

៣. លិខិតុបករណ៍ស្ដីពីការផ្ដល់សច្ចាប័នត្រូវតម្កល់ទុកនៅអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ដែលត្រូវជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរអំពីការតម្កល់ទុកលិខិតុបករណ៍នេះ ទៅរដ្ឋសមាជិកនីមួយៗ។

៤. ពិធីសារនេះត្រូវចូលជាធរមានបន្ទាប់ពីអគ្គលេខាធិការអាស៊ានបានទទួលលិខិតុបករណ៍ទីដប់ នៃការផ្ដល់សច្ចាប័ន។

៥. ពិធីសារនេះត្រូវបានតម្កល់ទុកជាមួយអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ហើយអគ្គលេខាធិការអាស៊ានត្រូវផ្ដល់ឯកសារថតចម្លងដែលមានការបញ្ជាក់ត្រឹមត្រូវទៅរដ្ឋសមាជិកនីមួយៗភ្លាម។

មាត្រា២០
ឧបសម្ព័ន្ធ

១. ឧបសម្ព័ន្ធទាំងអស់នៃពិធីសារនេះត្រូវធ្វើឡើងជាផ្នែកដែលមិនអាចកាត់ផ្ដាច់បានពីពិធីសារនេះ។

២. ក្នុងករណីមានវិវាទរវាងពិធីសារនេះជាមួយនឹងឧបសម្ព័ន្ធដែលភ្ជាប់ជាមួយពិធីសារនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តជាផ្លូវការ។

មាត្រា២១
វិសោធនកម្ម

១. រដ្ឋសមាជិកណាមួយអាចស្នើសុំធ្វើវិសោធនកម្មលើពិធីសារនេះ និង/ឬ ឧបសម្ព័ន្ធណាមួយ ទៅគណៈកម្មាធិការតំណាងអចិន្ត្រៃយ៍ប្រចាំអាស៊ាន។

២. ការធ្វើវិសោធនកម្មដែលបានស្នើចំពោះពិធីសារនេះ និង/ឬ ឧបសម្ព័ន្ធណាមួយ ត្រូវធ្វើឡើងដោយកុងសង់ស៊ុស ហើយត្រូវដាក់ជូនក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយគណៈកម្មាធិការតំណាងអចិន្ត្រៃយ៍ប្រចាំអាស៊ាន។

៣. ការធ្វើវិសោធនកម្មលើពិធីសារនេះ និង/ឬ ឧបសម្ព័ន្ធណាមួយ ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយកុងសង់ស៊ុស នៃក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន នឹងត្រូវផ្ដល់សច្ចាប័នដោយរដ្ឋសមាជិកទាំងអស់ ដោយអនុលោមតាមនីតិវិធីផ្ទៃក្នុងរៀងៗខ្លួន។

៤. ការធ្វើវិសោធនកម្មត្រូវចូលជាធរមាន ៣០ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីអគ្គលេខាធិការអាស៊ានបានទទួលលិខិតុបករណ៍ទីដប់ ស្ដីពីការផ្ដល់សច្ចាប័ន។

ជាសក្ខីកម្មនៅទីនេះ ហត្ថលេខីដែលបានចុះហត្ថលេខាលើពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ានស្ដីពីយន្តដោះស្រាយជម្លោះនេះ ត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយរដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសសមាជិកនីមួយៗ។

ធ្វើនៅហាណូយ ប្រទេសវៀតណាម ថ្ងៃទីប្រាំបី ខែមេសា ឆ្នាំពីរពាន់ដប់ តែមួយច្បាប់គត់ជាភាសាអង់គ្លេស។

តំណាងប្រ៊ុយណេដារូស្សាឡាម

មហាមេដ ប៊ុលគា
រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស និងពាណិជ្ជកម្ម

តំណាងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ហោ ណាំហុង
ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ

តំណាងសាធារណរដ្ឋឥណ្ឌូនេស៊ី

បណ្ឌិត រ.ម. ម៉ាទី ម.ណាតាលីហ្គាវ៉ា
រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស

តំណាងសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជាមានិតឡាវ

បណ្ឌិត ថុងលុន ស៊ីសុលីត
ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស

តំណាងម៉ាឡេស៊ី

តាន ស្រី រ៉ាសតាម ម៉ុង អ៊ីសា
អគ្គលេខាធិការ

តំណាងសហភាពមីយ៉ាន់ម៉ារ

ញៀន ទីន
រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស

តំណាងសាធារណរដ្ឋហ្វីលីពីន

អេលីនដា បាស៊ីល្យ
អនុរដ្ឋលេខាធិការ នាយកដ្ឋានកិច្ចការបរទេស

តំណាងសាធារណរដ្ឋសិង្ហបុរី

ជូច យ៉ុខ-ម៉ុន យុទ
រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស

តំណាងព្រះរាជាណាចក្រថៃឡង់ដ៍

កាស៊ីត គីរម្យយ៉ា
រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស

តំណាងសាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម

បណ្ឌិត ផាម យ៉ា ឃៀម
ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស

(សេចក្ដីបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)

ឧបសម្ព័ន្ធ១

វិធានស្ដីពីការសម្របសម្រួល

វិធានទី ១ ៖ ការចាប់ផ្ដើម

១. ក្នុងករណីដែលក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានចេញសេចក្ដីបង្គាប់ថា ជម្លោះត្រូវដោះស្រាយតាមរយៈការសម្របសម្រួល នោះក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានត្រូវស្នើប្រធានអាស៊ាន ឬអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ដែលបំពេញតួនាទីសមត្ថកិច្ចផ្លូវការ ឬបុគ្គលដែលមានលក្ខណសម្បត្តិសមស្រប អោយផ្ដល់ការសម្របសម្រួល។ ឯកសារយោងនៅក្នុងវិធានទាំងនេះដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះ "បុគ្គលដែលផ្ដល់ការសម្របសម្រួល" និងត្រូវធ្វើការបកស្រាយ ដើម្បីបន្ថែមបុគ្គលដែលត្រូវការផ្ដល់ការសម្របសម្រួល ក្នុងករណីដែលបុគ្គលផ្ដល់ការសម្របសម្រួលលើសពីមួយនាក់។

២. បុគ្គលដែលផ្ដល់ការសម្របសម្រួល ត្រូវទាក់ទងដោយផ្ទាល់ជាមួយភាគីនៃជម្លោះ ដែលនឹងត្រូវផ្ដល់ឲ្យបុគ្គលរូបនោះនូវជំនួយចាំបាច់នានា ដើម្បីឲ្យបុគ្គលរូបនោះអាចអនុវត្តការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួនបាន។

វិធានទី២៖ តួនាទីរបស់បុគ្គលដែលផ្ដល់ការសម្របសម្រួល

បុគ្គលដែលផ្ដល់ការសម្របសម្រួលត្រូវជួយភាគីនៃជម្លោះក្នុងជំហរឯករាជ្យ អព្យាក្រឹត្យ និងមិនលំអៀង ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះ។

វិធានទី៣៖ ក្រមសីលធម៌របស់បុគ្គលដែលផ្ដល់ការសម្របសម្រួល

បុគ្គលដែលផ្ដល់ការសម្របសម្រួល អាចបន្តអនុវត្តការសម្របសម្រួលក្នុងលក្ខណៈដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសមស្រប ដោយគិតគូរដល់កាលៈទេសៈនៃរឿងក្ដី និងបំណងប្រាថ្នាដែលភាគីនៃជម្លោះចង់បាន។

វិធានទី៤៖ ការរក្សាការសម្ងាត់

ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះមិនយល់ព្រមទេ នោះបុគ្គលដែលផ្ដល់ការសម្របសម្រួលនិងភាគីនៃជម្លោះត្រូវរក្សាការសម្ងាត់លើបញ្ហាដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដំណើរការនៃការសម្របសម្រួលនេះ ។

វិធានទី៥៖ ការបញ្ចប់

១. ការសម្របសម្រួលត្រូវបញ្ចប់៖

- ក. នៅថ្ងៃដែលការជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរដោយភាគីនៃជម្លោះ បានផ្ញើទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានដោយបញ្ជាក់ថាជម្លោះនោះត្រូវបានដោះស្រាយរួចហើយ
- ខ. នៅថ្ងៃដែលមានការជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរដោយបុគ្គលផ្ដល់ការសម្របសម្រួល បន្ទាប់ពីធ្វើការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភាគីនៃជម្លោះ ផ្ញើទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយបញ្ជាក់ថាការអនុវត្តការសម្របសម្រួលលែងមានភាពចាំបាច់ ឬត្រូវបានបញ្ជាក់ថាលែងមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវទៀតហើយ

គ. នៅថ្ងៃដែលការជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរដោយភាគីនៃជម្លោះ ផ្ញើទៅបុគ្គលដែលផ្តល់ការសម្របសម្រួល និងក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយបញ្ជាក់ថាការអនុវត្តការសម្របសម្រួលគួរតែបញ្ចប់ ឬ

ឃ. នៅថ្ងៃដែលការជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរដោយភាគីម្ខាងនៃជម្លោះ ផ្ញើទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះ បុគ្គលដែលផ្តល់ការសម្របសម្រួល និងក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានដោយបញ្ជាក់ថាការអនុវត្តលើការសម្របសម្រួលគួរតែបញ្ចប់។

(សេចក្តីបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)

ឧបសម្ព័ន្ធ២

វិធានស្តីពីសន្ទានកម្ម

វិធានទី ១ ៖ ការតែងតាំងសន្ទានការី

ត្រូវមានសន្ទានការីមួយរូប។ ភាគីនៃជម្លោះត្រូវយល់ព្រមលើឈ្មោះសន្ទានការី។ ភាគីនៃជម្លោះត្រូវតែងតាំងសន្ទានការី ក្នុងរយៈពេល៤៥ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងស្តីពីការសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន បង្គាប់ឲ្យភាគីនៃជម្លោះដោះស្រាយវិវាទតាមរយៈសន្ទានកម្ម ហើយភាគីនៃជម្លោះនឹងត្រូវជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីការតែងតាំងសន្ទានការីទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ស្របទៅតាមស្ថានភាពជាក់ស្តែង។ ភាគីនៃជម្លោះអាចជ្រើសរើសសន្ទានការី ចេញពីបញ្ជីឈ្មោះដែលរៀបចំ និងរក្សាទុក ដោយអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ស្របតាមវិធាន៥នៃវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

វិធានទី២៖ តួនាទីរបស់សន្ទានការី

សន្ទានការីត្រូវជួយសម្រួលការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការចចារវាងភាគីនៃជម្លោះ ហើយត្រូវជួយភាគីនៃជម្លោះក្នុងជំហរឯករាជ្យ អព្យាក្រិត្យ និងមិនលំអៀង ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះ។

វិធានទី៣៖ ការតំណាង និងជំនួយ

ភាគីនៃជម្លោះអាចត្រូវតំណាងឬត្រូវជួយដោយបុគ្គលដែលភាគីនៃជម្លោះជ្រើសរើស។ ឈ្មោះ និងអាសយដ្ឋានរបស់តំណាងទាំងនោះ ត្រូវជូនដំណឹងទៅភាគីជម្លោះម្ខាងទៀត និងសន្ទានការី។ ការជូនដំណឹងបែបនេះ គឺដើម្បីបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ថាតើការតែងតាំងនេះត្រូវបានធ្វើឡើងសម្រាប់គោលបំណងនៃការធ្វើជាតំណាង ឬជាជំនួយ។

វិធានទី៤៖ ការប្រាស័យទាក់ទងរវាងសន្ទានការី និងភាគីនៃជម្លោះ

សន្ទានការីអាចអញ្ជើញភាគីនៃជម្លោះឲ្យជួបខ្លួន ឬអាចប្រាស័យទាក់ទងជាមួយភាគីនៃជម្លោះ ដោយផ្ទាល់មាត់ ឬជាលាយល័ក្ខអក្សរ។ សន្ទានការីអាចជួបប្រាស័យទាក់ទងជាមួយភាគីនៃជម្លោះរួមគ្នាតែម្តង ឬដាច់ដោយឡែកពីគ្នា។

វិធានទី៥៖ ការអនុវត្តន៍សន្ទានកម្ម

សន្ទានកម្មត្រូវអនុវត្តក្នុងលក្ខណៈ ដែលមានការយល់ព្រមពីភាគីនៃជម្លោះ។ ប្រសិនបើភាគីនៃ ជម្លោះមិន

មានការព្រមព្រៀងគ្នា សន្ធានការីត្រូវកំណត់ពីរបៀបបទដែលសន្ធានកម្មត្រូវអនុវត្ត ដោយអនុលោមតាមពិធីសារស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជំលោះ និងវិធានទាំងនោះ។

វិធានទី៦៖ ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន

នៅពេលដែលសន្ធានការីទទួលព័ត៌មានពិតប្រាកដពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះ ពីភាគីម្ខាងនៃជម្លោះ សន្ធានការីអាចផ្តល់ខ្លឹមសារនៃព័ត៌មាននោះទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះ ដើម្បីឲ្យភាគីនោះមានឱកាសឆ្លើយតប។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅពេលដែលភាគីជម្លោះផ្តល់ព័ត៌មានណាមួយទៅឲ្យសន្ធានការី ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលព័ត៌មាននោះត្រូវរក្សាការសម្ងាត់ សន្ធានការីមិនត្រូវផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននោះ ទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះឡើយ។

វិធានទី៧៖ ការរក្សាការសម្ងាត់

ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះមិនមានការព្រមព្រៀងគ្នាទេ សន្ធានការី និងភាគីនៃជម្លោះត្រូវរក្សាការសម្ងាត់រាល់បញ្ហាទាំងអស់ ដែលទាក់ទងនឹងដំណើរការសន្ធានកម្ម ។

វិធានទី៨៖ ការបញ្ចប់ដំណើរការសន្ធានកម្ម

១. ដំណើរការសន្ធានកម្មត្រូវបញ្ចប់៖

- ក. នៅថ្ងៃដែលភាគីនៃជម្លោះចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះ
- ខ. នៅថ្ងៃដែលការជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរធ្វើឡើងដោយសន្ធានការី បន្ទាប់ពីមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភាគីនៃជម្លោះ ផ្ញើទៅកាន់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របស្រួលអាស៊ាន ដោយបញ្ជាក់ថាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបន្ថែមទៀតក្នុងការធ្វើសន្ធានកម្ម លែងមានភាពចាំបាច់ ឬត្រូវបានបញ្ជាក់ថាលែងមានភាពត្រឹមត្រូវទៀតហើយ។
- គ. នៅថ្ងៃដែលការជូនដំណឹងជាលាយលក្ខអក្សរដោយភាគីនៃជម្លោះ បានផ្ញើទៅសន្ធានការី និងក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដែលថាដំណើរការសន្ធានកម្មត្រូវបានបញ្ចប់ ឬ
- ឃ. នៅថ្ងៃដែលជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរដោយភាគីម្ខាងនៃជម្លោះភាគី ទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះ សន្ធានការី (ប្រសិនបើមានការតែងតាំង) និងក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានដែលថាដំណើរការសន្ធានកម្មត្រូវបញ្ចប់។

(សេចក្ដីបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)

ឧបសម្ព័ន្ធ៣

វិធានស្ដីពីការផ្សះផ្សាជម្លោះ

វិធានទី១៖ ការតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ

១. ត្រូវមានអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះមួយនាក់ ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះមិនយល់ព្រមឲ្យមានអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះពីរ ឬបីនាក់។ គូភាគីនៃជម្លោះត្រូវតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ ក្នុងរយៈពេល៤៥ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលគូភាគីនៃជម្លោះបានទទួលការជូនដំណឹងពីក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយបង្គាប់បញ្ជាឲ្យគូភាគីនៃជម្លោះ ត្រូវដោះស្រាយជម្លោះតាមរយៈការផ្សះផ្សាជម្លោះ ហើយត្រូវជូនដំណឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានឲ្យស្របទៅតាមស្ថានភាពជាក់ស្ដែង។ គូភាគីនៃជម្លោះអាចជ្រើសរើសអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះចេញពីបញ្ជីឈ្មោះអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះដែលរៀបចំ និងរក្សាទុកដោយអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ដោយអនុលោមទៅតាមវិធានទី៥នៃវិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តនិច្ឆ័យ។

២. ក្នុងករណីដែលមានអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះលើសពីមួយនាក់ យោងតាមវិធានទូទៅ អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះទាំងនេះគួរបំពេញការងាររួមគ្នា។ សេចក្ដីសម្អាងក្នុងវិធានទាំងនេះ សម្រាប់អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវបកស្រាយ ដើម្បីបន្ថែមអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះនានា ក្នុងករណីដែលគូភាគីនៃជម្លោះបានយល់ព្រមថា ត្រូវមានអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះពីរ ឬបីនាក់។

៣. (ក) ក្នុងដំណើរការនៃការផ្សះផ្សាជម្លោះ ក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះមួយនាក់ ភាគីនៃជម្លោះត្រូវខិតខំសម្រេចឲ្យបាននូវកិច្ចព្រមព្រៀងក្នុងការកំណត់យកអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះតែម្នាក់នោះ។

(ខ) ក្នុងដំណើរការនៃការផ្សះផ្សាជម្លោះ ក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះពីរនាក់ ភាគីនីមួយៗនៃជម្លោះត្រូវតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះមួយនាក់។

(គ) ក្នុងដំណើរការនៃការផ្សះផ្សាជម្លោះ ក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះបីនាក់ ភាគីនីមួយៗនៃជម្លោះ ត្រូវតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះមួយនាក់។ គូភាគីនៃជម្លោះត្រូវខិតខំសម្រេចឲ្យបាននូវកិច្ចព្រមព្រៀងក្នុងការកំណត់យកអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះទីបី។

វិធានទី២៖ ការដាក់សេចក្ដីសម្អាងហេតុទៅអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ

១. ក្រោយពីបានទទួលការតែងតាំង អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវស្នើសុំពីភាគីនីមួយៗនៃជម្លោះ ឲ្យដាក់ជូនខ្លួននូវសេចក្ដីសម្អាងហេតុសង្ខេប ដែលរៀបរាប់បញ្ជាក់អំពីលក្ខណៈទូទៅនៃជម្លោះ និងចំណុចវិវាទ។ គូភាគីនីមួយៗនៃជម្លោះ ត្រូវផ្ញើសេចក្ដីសម្អាងហេតុនេះមួយច្បាប់ ជូនភាគីម្ខាងទៀត។

២. អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះអាចស្នើសុំទៅភាគីនៃជម្លោះ ឲ្យដាក់ជូនខ្លួននូវសេចក្ដីសម្អាងហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលបញ្ជាក់អំពីគោលជំហរ ហើយនិងអង្គហេតុ និងសាំតានៃជម្លោះ ដោយភ្ជាប់មកជាមួយនូវឯកសារបំពេញបន្ថែម និងកស្តុតាងផ្សេងទៀតដែលមានលក្ខណៈសមស្រប។ ភាគីនៃជម្លោះត្រូវផ្ញើសេចក្ដីសម្អាងហេតុរបស់ខ្លួនមួយច្បាប់ទៅភាគីម្ខាងទៀត។

៣. ក្នុងដំណាក់កាលនីមួយៗនៃដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះ អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះអាចស្នើសុំភាគីណាមួយនៃជម្លោះ ឲ្យដាក់ជូនខ្លួននូវព័ត៌មានបន្ថែម ក្នុងករណីដែលអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះគិតថាសមស្រប។

វិធានទី៣៖ ការតំណាង និងជំនួយ

ភាគីនៃជម្លោះអាចត្រូវបានតំណាង ឬត្រូវជួយដោយបុគ្គលដែលភាគីនៃជម្លោះជ្រើសរើស។ ភាគីនៃជម្លោះត្រូវជូនដំណឹងដល់ភាគីម្ខាងទៀត និងអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះអំពីឈ្មោះ និងអាសយដ្ឋានរបស់បុគ្គលរូបនោះ។ ការជូនដំណឹងបែបនេះត្រូវបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ថាតើការតែងតាំងបុគ្គលរូបនេះ ធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងជាការតំណាង ឬជាជំនួយ។

វិធានទី៤៖ តួនាទីរបស់អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ

១. អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវជួយភាគីនៃជម្លោះ ក្នុងការដោះស្រាយជម្លោះក្នុងជំហរឯករាជ្យ អព្យាក្រឹត្យ និងមិនលំអៀង។

២. អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវគោរពទៅតាមគោលការណ៍សត្យានុម័ត ភាពត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ ដោយពិចារណាទៅលើសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីនៃជម្លោះ និងកាលៈទេសៈ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះ ក្នុងនោះរួមមានទាំងការអនុវត្តន៍ដែលមានកន្លងមករវាងភាគីនៃជម្លោះផង។

៣. ក្នុងដំណាក់កាលណាមួយនៃដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះ អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះអាចលើកសំណើសម្រាប់ដំណោះស្រាយជម្លោះបាន។ សំណើបែបនោះពុំចាំបាច់ធ្វើឡើងជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរ ហើយក៏ពុំចាំបាច់ភ្ជាប់ជាមួយនិងសេចក្តីសម្អាងហេតុទេ។

វិធានទី៥៖ ការប្រាស្រ័យទាក់ទងរវាងអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ និងភាគីនៃជម្លោះ

អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះអាចអញ្ជើញភាគីនៃជម្លោះឲ្យជួបប្រជុំជាមួយខ្លួន ឬអាចទាក់ទងជាមួយភាគីនៃជម្លោះដោយផ្ទាល់មាត់ ឬជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះអាចទាក់ទងជាមួយភាគីនៃជម្លោះទាំងពីរព្រមគ្នាក៏បាន ឬជាមួយភាគីម្ខាងម្តងៗដោយឡែកពីគ្នាក៏បាន។

វិធានទី៦៖ ការអនុវត្តន៍ការផ្សះផ្សាជម្លោះ

អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះអាចអនុវត្តដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះតាមលក្ខណៈដែលខ្លួនគិតថាសមស្រប ដោយពិចារណាទៅលើកាលៈទេសៈនៃករណីជម្លោះ បំណងរបស់ភាគីនៃជម្លោះ ក្នុងនោះរួមទាំងសំណើណាមួយដែលភាគីនៃជម្លោះស្នើឲ្យអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះស្តាប់សេចក្តីថ្លែងការណ៍ដោយផ្ទាល់មាត់ និងតម្រូវការពិសេសណាមួយសម្រាប់ការដោះស្រាយជម្លោះឲ្យបានឆាប់រហ័ស ព្រមទាំងបទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗដែលមានចែងនៅក្នុងពិធីសារ និងវិធានទាំងនេះ។

វិធានទី៧ ៖ ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន

នៅពេលដែលអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះទទួលបានព័ត៌មានពិតប្រាកដពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះពីភាគីនៃជម្លោះ អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះអាចបញ្ជូនខ្លឹមសារនៃព័ត៌មាននេះទៅភាគីនៃជម្លោះម្ខាងទៀត ដើម្បីឱ្យភាគីនោះអាចមានឱកាសឆ្លើយតប។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅពេលដែលភាគីនៃជម្លោះជូនព័ត៌មានក្នុងលក្ខខណ្ឌជាក់លាក់ដែលត្រូវរក្សាការសម្ងាត់ទៅអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ អ្នកផ្សះផ្សានោះមិនត្រូវបញ្ជូនព័ត៌មាននោះទៅភាគីនៃជម្លោះម្ខាងទៀតទេ។

វិធានទី៨ ៖ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការរបស់ភាគីនៃជម្លោះជាមួយអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ

ភាគីនៃជម្លោះត្រូវធ្វើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការប្រកបដោយភាពស្មោះត្រង់ជាមួយអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ ជាពិសេស ត្រូវខិតខំប្រតិបត្តិតាមសំណើរបស់អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ ដើម្បីដាក់សំណើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ផ្តល់ជាភស្តុតាង និងចូលរួមកិច្ចប្រជុំនានា។

វិធានទី៩ ៖ សំណើរបស់ភាគីនៃជម្លោះសម្រាប់ដោះស្រាយជម្លោះ

ភាគីនៃជម្លោះអាចដាក់សំណើទៅអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះសម្រាប់ការដោះស្រាយជម្លោះ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមផ្ទាល់របស់ខ្លួន ឬតាមការអញ្ជើញរបស់អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ។

វិធានទី១០ ៖ កិច្ចព្រមព្រៀងដំណោះស្រាយ

១. នៅពេលដែលអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះយល់ថាមានចំណុចសំខាន់ៗនៃដំណោះស្រាយ ដែលមានលក្ខណៈអាចទទួលយកបានចំពោះភាគីនៃជម្លោះ អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវរៀបចំលក្ខខណ្ឌនៃដំណោះស្រាយសមស្រប និងដាក់លក្ខខណ្ឌនោះជូនភាគីនៃជម្លោះ ដើម្បីពិនិត្យ។ បន្ទាប់ពីបានទទួលកំណត់សម្គាល់របស់ភាគីនៃជម្លោះ អ្នកផ្សះផ្សាអាចរៀបចំជាថ្មីនូវលក្ខខណ្ឌនៃដំណោះស្រាយសមស្រប ដោយយោងតាមកំណត់សម្គាល់នោះ។

២. ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះសម្រេចបាននូវកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីដំណោះស្រាយជម្លោះ ភាគីនៃជម្លោះត្រូវរៀបចំ និងចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងដំណោះស្រាយជម្លោះជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ ប្រសិនបើមានការស្នើពីភាគីនៃជម្លោះ អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវរៀបចំ ឬជួយភាគីនៃជម្លោះក្នុងការរៀបចំកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះនេះ។

វិធានទី១១ ៖ ការរក្សាការសម្ងាត់

ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះមិនយល់ព្រម នោះអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ និងភាគីនៃជម្លោះត្រូវរក្សាការសម្ងាត់នូវរាល់រឿងក្តីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងដំណើរការនៃការផ្សះផ្សា។

វិធានទី១២៖ ការបញ្ចប់ដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះ

ដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវបញ្ចប់៖

(ក) នៅថ្ងៃដែលគូភាគីនៃជម្លោះចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងដំណោះស្រាយជម្លោះ

(ខ) នៅថ្ងៃដែលការជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរធ្វើឡើងដោយអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ ផ្ញើទៅកាន់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន បន្ទាប់ពីមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភាគីនៃជម្លោះ ដោយបញ្ជាក់ថាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបន្ថែមទៀត ក្នុងការផ្សះផ្សាជម្លោះ ពុំមានភាពចាំបាច់ ឬត្រូវបានបញ្ជាក់ថាត្រឹមត្រូវហើយ។

(គ) នៅថ្ងៃដែលមានការជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរពីសំណាក់ភាគីនៃជម្លោះ ទៅកាន់អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ និងក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយបញ្ជាក់ថាដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវបានបញ្ចប់ហើយ។ ឬ

(ឃ) នៅថ្ងៃដែលការជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរពីសំណាក់ភាគីនៃជម្លោះ ទៅភាគីនៃជម្លោះម្ខាងទៀត អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ (ក្នុងករណីដែលមានការតែងតាំង) និងក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយបញ្ជាក់ថាដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវបានបញ្ចប់ហើយ។

វិធានទី១៣៖ តួនាទីរបស់អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះនៅក្នុងដំណើរការផ្សេងៗទៀត

ភាគីនៃជម្លោះ និងអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ សម្រេចថា ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះមិនយល់ព្រមនោះទេ អ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះត្រូវបំពេញតួនាទីជាមជ្ឈត្តករ ឬជាអ្នកតំណាង ឬក៏ជាទីប្រឹក្សារបស់ភាគីនៃជម្លោះ ក្នុងដំណើរការនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬដំណើរការតាម

ផ្លូវតុលាការ តាមលក្ខណៈនៃជម្លោះ ដែលជាកម្មវត្ថុនៃដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះនេះ។ ភាគីនៃជម្លោះសម្រេចផងដែរថាពួកគេមិនត្រូវឲ្យអ្នកផ្សះផ្សាបំពេញតួនាទីជាសាក្សី ក្នុងដំណើរការណាមួយឡើយ។

វិធានទី១៨៖ ការអាចដាក់ភស្តុតាងចូលទៅក្នុងដំណើរការផ្សេងៗទៀតបាន

ភាគីនៃជម្លោះសម្រេចថាមិនពឹងផ្អែកទៅលើ ឬបង្ហាញភស្តុតាង ក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តនិច្ឆ័យ ឬដំណើរការតាមផ្លូវតុលាការ ទោះបីដំណើរការទាំងនោះជាប់ទាក់ទង ឬមិនជាប់ទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះដែលជាកម្មវត្ថុនៃដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះនេះក៏ដោយក្តី ចំពោះ៖

(ក) ទស្សនៈដែលសម្តែងឡើង ឬសំណើ ដែលលើកឡើងដោយភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះ ដោយគោរពទៅតាមដំណោះស្រាយជម្លោះដែលអាចធ្វើទៅបាន

(ខ) ការដាក់ភស្តុតាងដែលធ្វើឡើងដោយភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះ ក្នុងកំឡុងពេលនៃដំណើរការផ្សះផ្សាជម្លោះ

(គ) សំណើដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ

(ឃ) អង្គហេតុដែលភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះបានបង្ហាញនូវឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ដើម្បីទទួលយកសំណើសម្រាប់ដោះស្រាយជម្លោះដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកផ្សះផ្សាជម្លោះ។

(សេចក្តីបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)

ឧបសម្ព័ន្ធ៤
វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

វិធានទី១៖ ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ

១- មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវមានមជ្ឈត្តករ ៣ នាក់។

២- ភាគីនៃជម្លោះត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករមួយនាក់ ហើយត្រូវជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះក្នុងរយៈពេល៣០ថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃដែលបានទទួលការឆ្លើយតបពីភាគីឆ្លើយតប ដែលបានយល់ព្រមតាមសំណើឲ្យមានមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬក្នុងរយៈពេល៤៥ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីថ្ងៃទទួលបានការជូនដំណឹងពីក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដែលបានតម្រូវឲ្យភាគីនៃជម្លោះ ដោះស្រាយជម្លោះតាមរយៈមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

៣- ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះមិនបានតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ទៅតាមថិរវេលាដូចមានចែងក្នុងវាក្យខណ្ឌទី២នៃវិធាននេះទេ ក្នុងរយៈពេល១៥ថ្ងៃ ភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះ ដែលបានតែងតាំងមជ្ឈត្តកររបស់ខ្លួនរួចហើយ អាចស្នើអគ្គលេខាធិការអាស៊ានតែងតាំងមជ្ឈត្តករទី២បាន។ ក្នុងរយៈពេល១៥ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីថ្ងៃទទួលបានសំណើ និងដោយបានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភាគីនៃជម្លោះ ដែលមិនបានតែងតាំងមជ្ឈត្តករ អគ្គលេខាធិការអាស៊ានត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករទី២ និងជូនព័ត៌មានទៅភាគីនៃជម្លោះពាក់ព័ន្ធនឹងការតែងតាំងនោះ។ ក្នុងករណីនេះ មជ្ឈត្តករនឹងត្រូវរើសចេញពីបញ្ជី ដែលត្រូវរក្សាទុក ដោយអនុលោមតាមវិធានទី៥។

៤-ក. ភាគីនៃជម្លោះត្រូវយល់ព្រមចំពោះការតែងតាំងមជ្ឈត្តករទី៣ ក្នុងរយៈពេល៣០ថ្ងៃ ក្រោយពីថ្ងៃទទួលបានការជូនដំណឹងនៃការតែងតាំងមជ្ឈត្តករទី២ និងត្រូវជូនដំណឹងជាបន្ទាន់ទៅអគ្គលេខាធិការអាស៊ានអំពីការតែងតាំងនេះ។

ខ. ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះមិនបានយល់ព្រមលើការតែងតាំងមជ្ឈត្តករទី៣ទេ ភាគីណាមួយនៃជម្លោះអាចស្នើឲ្យប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានតែងតាំងមជ្ឈត្តករទី៣បាន។ ក្នុងរយៈពេល១៥ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីថ្ងៃទទួលបានសំណើបែបនេះ ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករទី៣ តាមការផ្តល់អនុសាសន៍ពីអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន បន្ទាប់ពីបានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយគណៈកម្មាធិការតំណាងអចិន្ត្រៃយ៍អាស៊ាន និងត្រូវជូនដំណឹងជាបន្ទាន់ទៅអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន និងភាគីជម្លោះពាក់ព័ន្ធអំពីការតែងតាំង។

គ. មជ្ឈត្តករទី៣ ត្រូវធ្វើជាប្រធាននៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនេះ។

ឃ. ក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ស្របតាមវាក្យខណ្ឌទី៤(ខ) នៃវិធាននេះ ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានត្រូវតែងតាំងពលរដ្ឋអាស៊ានមួយរូបដែលមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីដែលត្រូវត្រូវរក្សាទុក ដោយអនុលោមតាមវិធានទី៥ លុះត្រាតែបុគ្គលរូបនោះអះអាងថាមានកាលៈទេសៈជាអញ្ញត្រកម្ម។

ង. ប្រសិនបើប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានមានសញ្ជាតិរបស់រដ្ឋជាភាគីនៃជម្លោះ ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករទី៣ត្រូវធ្វើឡើងដោយប្រធានថ្មីនៃក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដែលមិនមានសញ្ជាតិរដ្ឋជាភាគីនៃជម្លោះ។

៥- កាលបរិច្ឆេទបង្កើតមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវទៅនឹងកាលបរិច្ឆេទដែលមជ្ឈត្តករទី៣ ត្រូវបានតែងតាំង។ អគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ត្រូវជូនដំណឹងភ្លាមទៅរដ្ឋសមាជិកទាំងអស់ អំពីកាលបរិច្ឆេទនេះ។

៦- មជ្ឈត្តករជំនួសត្រូវតែងតាំងឡើង តាមរបៀបដូចគ្នាទៅនឹងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងពីដំបូង ហើយត្រូវមានអំណាច និងភារកិច្ចដូចគ្នានឹងមជ្ឈតករដែលត្រូវបានតែងតាំងពីដំបូងដែរ។ ការងាររបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ នឹងត្រូវផ្អាករហូតដល់មានការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួស។

វិធានទី២៖ ការចោទសួរអំពីសាវតារបស់មជ្ឈត្តករ

១- មជ្ឈត្តករដែលនឹងត្រូវតែងតាំង ត្រូវបង្ហាញដល់អ្នកដែលបានទាក់ទងខ្លួន ពាក់ព័ន្ធនឹងការតែងតាំង អាស្រ័យដោយសាវតារបស់មជ្ឈត្តកររូបនោះ អាចនាំឲ្យមានមន្ទិលសង្ស័យអំពីភាពមិនលម្អៀង និងឯករាជ្យភាពរបស់ខ្លួន។ មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងរួចហើយ ត្រូវបង្ហាញព័ត៌មានទាំងនេះជូនទៅភាគីនៃជម្លោះ ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងនោះមិនបានជូនព័ត៌មានទៅភាគីនៃជម្លោះអំពីសាវតារបស់ខ្លួន។

២- មជ្ឈត្តករអាចត្រូវសាកសួរពីសំណាក់ភាគី អំពីសាវតារបស់ខ្លួន ប្រសិនបើសាវតានេះអាចធ្វើឲ្យមានមន្ទិលសង្ស័យចំពោះភាពមិនលម្អៀង និងឯករាជ្យភាពរបស់មជ្ឈត្តកររូបនោះ។

៣- ភាគីណាមួយនៃជម្លោះអាចធ្វើការចោទសួរមជ្ឈត្តករដែលខ្លួនបានតែងតាំង ចំពោះតែក្នុងហេតុផលនានាដែលខ្លួនបានដឹងក្រោយពេលតែងតាំងតែប៉ុណ្ណោះ។

៤- ភាគីនៃជម្លោះដែលមានបំណងសាកសួរមជ្ឈត្តករ ត្រូវជូនដំណឹងអំពីការសាកសួរនេះ ក្នុងរយៈពេល ៣០ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីថ្ងៃដែលទទួលបានដំណឹងពីការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដែលត្រូវសាកសួររូបនោះ ឬក្នុងរយៈពេល៣០ថ្ងៃបន្ទាប់ពីភាគីនៃជម្លោះបានដឹងពីកាលៈទេសៈដូចមានចែងក្នុងវាក្យខណ្ឌទី១ ដល់វាក្យខណ្ឌទី៣នៃវិធាននេះ។

៥- ការចង់សាកសួរ ត្រូវមានការជូនដំណឹងទៅភាគីនៃជម្លោះ មជ្ឈត្តករដែលនឹងត្រូវគេសាកសួរ និងសមាជិកដទៃទៀតនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។ ការជូនដំណឹងត្រូវបញ្ជាក់ពីហេតុផលនៃការសាកសួរនោះ។

៦- នៅពេលមជ្ឈត្តករត្រូវបានសាកសួរដោយភាគីជម្លោះរួចហើយ ភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះអាចយល់ស្របទៅនឹងការសាកសួរនោះ។ បន្ទាប់ពីការសាកសួរ មជ្ឈត្តកររូបនោះអាចដកខ្លួនចេញពីមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបាន។ ក្នុងករណីណាក៏ដោយ ការសាកសួរមានន័យបញ្ជាក់អំពីការទទួលយកសុពលភាពនៃមូលដ្ឋានអំពីការសាកសួរ។ ក្នុងករណីទាំងពីរ នីតិវិធីដែលមានចែងក្នុងវិធានទី១នឹងត្រូវប្រើពេញលេញសម្រាប់ការតែង

តាំងមជ្ឈត្តករជំនួស សូម្បីតែក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការនៃការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដែលត្រូវសាកសួរក៏ដោយក្តី ភាគីនៃជម្លោះមិនបានប្រើសិទ្ធិក្នុងការតែងតាំង ឬចូលរួមក្នុងការតែងតាំងនោះបានទេ។

៧- ប្រសិនបើភាគីជម្លោះមិនយល់ព្រមទៅនឹងការសាកសួរ ហើយមជ្ឈត្តករដែលត្រូវសាកសួរពុំបានដកខ្លួនពីមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទេនោះ ការសម្រេចចិត្តក្នុងការសាកសួរ ត្រូវធ្វើឡើងដោយ៖
   ក. អគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ដោយពិគ្រោះយោបល់ជាមួយគណៈកម្មាធិការតំណាងអចិន្ត្រៃយ៍អាស៊ាន នៅចំពោះការតែងតាំងត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអនុលោមតាមវាក្យខណ្ឌទី(២) និងទី(៣) នៃវិធានទី១ ឬ
   ខ. ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយមានអនុសាសន៍ពីអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន បន្ទាប់ពីបានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយគណៈកម្មាធិការតំណាងអចិន្ត្រៃយ៍អាស៊ាន ចំពោះការតែងតាំងត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអនុលោមតាមវាក្យខណ្ឌទី៤ នៃវិធានទី១។

៨- ប្រសិនបើមានការសាកសួរជាបន្ត មជ្ឈត្តករជំនួសត្រូវតែងតាំងឡើង ដោយស្របតាមនីតិវិធីនៃការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ដូចមានចែងក្នុងវិធានទី១។

វិធានទី៣៖ ការជំនួសមជ្ឈត្តករ

១- ក្នុងករណីមជ្ឈត្តករទទួលមរណភាព ឬលាលែងពីតំណែងពេលក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យមជ្ឈត្តករជំនួសនឹងត្រូវតែងតាំងឡើង ដោយអនុលោមតាមនីតិវិធីក្នុងវិធានទី១ ដែលអនុវត្តចំពោះការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដែលត្រូវជំនួស។ ការលាលែងរបស់មជ្ឈត្តករ ត្រូវជម្រាបជូនមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងជូនដំណឹងទៅអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន និងភាគីនៃជម្លោះ ហើយការលាលែងនេះត្រូវកំណត់ដោយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យថាមានហេតុផលគ្រប់គ្រាន់ ដែលអាចទទួលយកបានសម្រាប់ការលាលែងនេះ។ ប្រសិនបើមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យកំណត់ទទួលយកការលាលែងនេះ ការលាលែងអាចមានប្រសិទ្ធភាព នៅថ្ងៃដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបានកំណត់ទទួលយក។ ចំពោះករណីដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យមិនទទួលយកការលាលែងរបស់មជ្ឈត្តករ ប៉ុន្តែមជ្ឈត្តកររូបនោះមិនបានចូលរួមក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ វាក្យខណ្ឌទី៣ នៃវិធាននេះត្រូវយកមកអនុវត្ត។

២- ក្នុងករណីដែលមជ្ឈត្តករមិនបានបំពេញ ឬក្នុងករណីគ្មានលទ្ធភាពបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន តាមអង្គហេតុ ឬតាមអង្គច្បាប់ នីតិវិធីនៃការសាកសួរ និងការដាក់ជំនួសមជ្ឈត្តករថ្មី ដូចមានចែងក្នុងវិធានទី២ និងវាក្យខណ្ឌទី១នៃវិធាននេះ នឹងត្រូវយកមកអនុវត្ត ដោយអនុលោមតាមវាក្យខណ្ឌទី៣ នៃវិធាននេះ។

៣- ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករម្នាក់ មិនបានចូលរួមក្នុងដំណើរការនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ លើកលែងតែភាគីនៃជម្លោះមិនបានឯកភាព មជ្ឈត្តករដទៃទៀតមានអំណាចទៅតាមឆន្ទានុសិទ្ធរបស់ខ្លួនដើម្បីបន្តការវិនិច្ឆ័យសេចក្តីបង្គាប់បញ្ជា ឬចេញសេចក្តីសម្រេច បើទោះបីជាមិនមានការចូលរួមពីសំណាក់មជ្ឈត្តករមួយនាក់ក៏ដោយ។ ចំពោះការកំណត់ថាតើត្រូវបន្តការវិនិច្ឆ័យសេចក្តី ធ្វើសេចក្តីសម្រេច ឬចេញសេចក្តីសម្រេច

ណាមួយ ក្នុងករណីដែលគ្មានវត្តមានរបស់មជ្ឈត្តករមួយនាក់នោះ មជ្ឈត្តករដទៃទៀតនឹងត្រូវទទួលបន្ទុកការវិនិច្ឆ័យសេចក្តី នៅពេលមានហេតុផលបញ្ជាក់ពីការមិនអាចចូលរួមបានរបស់មជ្ឈត្តកររូបនោះ (ប្រសិនបើមាន) និងបញ្ហាណាមួយផ្សេងទៀត ដែលមជ្ឈត្តករផ្សេងទៀតយល់ថាសមស្របទៅតាមកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តីនោះ។ ក្នុងករណីមជ្ឈត្តករដទៃទៀតកំណត់ថាមិនបន្តការវិនិច្ឆ័យសេចក្តី ដោយមិនមានការចូលរួមពីសំណាក់មជ្ឈត្តករ ដែលមិនបានចូលរួមក្នុងដំណើរការនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនឹងត្រូវប្រកាសពីភាពទំនេរ ហើយមជ្ឈត្តករជំនួសនឹងត្រូវចាត់តាំងស្របតាមនីតិវិធី ដូចដែលមានចែងចំពោះការចាត់តាំងមជ្ឈត្តករ ក្នុងវិធានទី១។

វិធានទី៤៖ ការធ្វើសវនាការជាថ្មីឡើងវិញ

ប្រសិនបើយោងតាមវិធានទី២ ឬទី៣ ដែលប្រធានមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវបានជំនួស រាល់សវនាការដែលត្រូវបានធ្វើឡើងកន្លងមកទាំងអស់ នឹងត្រូវធ្វើសារជាថ្មីម្តងទៀត។ ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករណាមួយត្រូវបានជំនួស នោះសវនាការដែលបានធ្វើកន្លងមក អាចនឹងត្រូវធ្វើសារជាថ្មី តាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

វិធានទី៥៖ បញ្ជីឈ្មោះបុគ្គលដែលអាចធ្វើជាមជ្ឈត្តករ

១- បញ្ជីឈ្មោះបុគ្គលដែលមានលក្ខណសម្បត្តិ ស្របតាមបញ្ញត្តិនៃវាក្យខណ្ឌទី២ និង៣ នៃមាត្រាទី១១ ស្តីពីការតែងតាំងមជ្ឈត្តករនៃពិធីសារនេះ ត្រូវរៀបចំនិងរក្សាទុកដោយលេខាធិការដ្ឋានអាស៊ាន ដែលនឹងមានភារៈធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពជូនបណ្តារដ្ឋសមាជិកនីមួយៗ អំពីការផ្លាស់ប្តូរណាមួយនៃបញ្ជីឈ្មោះនេះ។ រដ្ឋសមាជិកនីមួយៗ មានសិទ្ធិធ្វើការតែងតាំងបុគ្គលចំនួន១០រូប។

២- រដ្ឋសមាជិកមួយ អាចដកឈ្មោះបុគ្គលដែលខ្លួនបានតែងតាំងចេញពីបញ្ជីបាន។ ការដកចេញពីបញ្ជីនៃការតែងតាំងបែបនេះ នឹងមិនប៉ះពាល់ដល់បុគ្គលដែលបានតែងតាំងរួចហើយនោះទេ។

៣- ប្រសិនបើនៅពេលណាមួយ បុគ្គលត្រូវបានតែងតាំងដោយរដ្ឋសមាជិកមួយនៅក្នុងបញ្ជី មានចំនួនតិចជាង១០នាក់ រដ្ឋជាសមាជិកនោះត្រូវមានសិទ្ធិធ្វើការតែងតាំងបន្ថែមទៀតតាមការចាំបាច់។

វិធានទី៦៖ នីតិវិធីសម្រាប់ករណីពាក់ព័ន្ធនឹងរដ្ឋជាសមាជិកលើសពីពីរ

១- នៅពេលមានរដ្ឋសមាជិកលើសពីពីរពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះលើបញ្ហាតែមួយ នោះមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យមួយអាចនឹងត្រូវបង្កើតឡើងដើម្បីពិនិត្យលើបណ្តឹង ស្របទៅតាមកិច្ចព្រមព្រៀងចំពោះកិច្ចដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយរដ្ឋសមាជិកដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះនេះ។ ក្នុងករណីនេះ នីតិវិធីដូចដែលបានចែងក្នុងវិធានទាំងនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តឲ្យបានពេញលេញតាមតែអាចធ្វើទៅបាន។

២- មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យតែមួយនឹងរៀបចំការពិនិត្យរបស់ខ្លួន ហើយចេញសេចក្តីសម្រេច ក្នុងលក្ខណៈដែលមិនធ្វើឲ្យថមថយនូវសិទ្ធិរបស់ភាគីនៃជម្លោះ ក្នុងការប្រើប្រាស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយឡែក ដើម្បីពិនិត្យលើបណ្តឹងរបស់ខ្លួនឡើយ។

វិធានទី៧៖ ភាគីទីបី

ភាគីនៃជំលោះអាចយល់ព្រមផ្តល់សិទ្ធិបន្ថែមចំពោះសិទ្ធិទាំងឡាយណា ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា១៣នៃពិធីសារនេះ ទៅឲ្យភាគីទី៣ ចំពោះការចូលរួមក្នុងដំណើរការនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។ ក្នុងការផ្តល់សិទ្ធិបន្ថែមនេះ ភាគីនៃជម្លោះអាចដាក់លក្ខខណ្ឌបាន។ ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះពុំយល់ព្រមនោះទេ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យមិនត្រូវផ្តល់នូវសិទ្ធិបន្ថែមណាមួយទៅឲ្យភាគីទី៣ ចំពោះការចូលរួមក្នុងដំណើរការនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យឡើយ។

វិធានទី៨៖ នីតិវិធីរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

១- មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវយកនីតិវិធីមកអនុវត្ត ដូចដែលមានចែងក្នុងវិធានទាំងនេះ។ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យអាចអនុម័តនីតិវិធីបន្ថែម ដែលពុំមានវិវាទជាមួយនឹងពិធីសារនេះ ឬវិធានទាំងនេះបាន។

២- ក្នុងអំឡុងពេល១៥ថ្ងៃចាប់ពីថ្ងៃដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវបានបង្កើតឡើង មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវកំណត់កាលវិភាគសម្រាប់នីតិវិធីរបស់ខ្លួន។ ដំណើរការនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ចាប់ពីពេលបង្កើតមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យរហូតដល់ថ្ងៃចេញសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ មិនត្រូវឲ្យលើសរយៈពេល៦ខែឡើយ ក្នុងករណីដែលភាគីនៃជម្លោះមិនបានឯកភាពគ្នា។

៣- ភាគីនៃជម្លោះនីមួយៗត្រូវមានឱកាសធ្វើការផ្តល់ជាលាយលក្ខអក្សរនូវអង្គហេតុនៃរឿងក្តី សេចក្តីសម្អាងហេតុ និងសេចក្តីសម្អាងហេតុតបរបស់ខ្លួនបាន។ កាលវិភាគដែលកំណត់ដោយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវមានការកំណត់ពេលវេលាសំរាប់ភាគីនៃជម្លោះ និងភាគីទី៣ ដើម្បីដាក់ជូននូវសេចក្តីសម្អាងទាំងនោះ។

៤- កាលវិភាគកំណត់ដោយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវផ្តល់ឱកាសឲ្យមានសវនាការយ៉ាងហោចណាស់មួយដងសម្រាប់ភាគីនៃជម្លោះ ដើម្បីបង្ហាញរឿងក្តីរបស់ខ្លួន ជូនមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

៥- មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវពិគ្រោះជាទៀងទាត់ជាមួយភាគីនៃជម្លោះ និងផ្តល់ពេលវេលាឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ភាគីនៃជម្លោះស្វែងរកដំណោះស្រាយជម្លោះ ទៅតាមការឯកភាពរវាងគ្នានិងគ្នា។

វិធានទី៩៖ ការផ្អាកដំណើរក្តី

ភាគីជំលោះអាចយល់ព្រមឲ្យមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យផ្អាកការងាររបស់ខ្លួន ក្នុងពេលណាមួយក៏បាន ក្នុងរយៈពេលមិនលើសពី១២ខែ ចាប់តាំងពីថ្ងៃដែលមានការព្រមព្រៀងឲ្យមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យផ្អាកការងាររបស់ខ្លួនត្រូវបានធ្វើឡើង។ ក្នុងអំឡុងពេលនេះ ដំណើរការនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដែលត្រូវបានផ្អាកនោះ ត្រូវចាប់ផ្តើមដំណើរការរបស់ខ្លួនឡើងវិញ ទៅតាមសំណើរបស់ភាគីណាមួយនៃជម្លោះ។ ក្នុងករណីដែលការងាររបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវបានផ្អាកក្នុងថិរវេលាលើសពី១២ខែ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវបញ្ចប់ការងាររបស់ខ្លួន ប្រសិនបើមិនមានការព្រមព្រៀងរវាងភាគីនៃជម្លោះ។

វិធានទី១០៖ ការដោះស្រាយ ឬ មូលដ្ឋានដទៃទៀតសម្រាប់ការបញ្ឈប់

១- មុនពេលមានការសម្រេចណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើង ប្រសិនបើភាគីនៃជម្លោះឯកភាពលើការដោះស្រាយជម្លោះ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវចេញបទបញ្ជាឲ្យបញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬត្រូវកត់ត្រាទុកដំណោះ

ស្រាយជម្លោះនោះក្នុងទម្រង់បែបបទនៃសេចក្ដីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ចំពោះលក្ខខណ្ឌដែលមានការព្រមព្រៀងគ្នា ប្រសិនបើមានសំណើពីភាគីនៃជម្លោះ និងដោយមានការយល់ព្រមពីមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យផង។ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យពុំមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការផ្ដល់ហេតុផលសម្រាប់ការចេញសេចក្ដីសម្រេចដូចខាងលើទេ។

២- មុនពេលមានសេចក្ដីសម្រេច ប្រសិនបើការបន្តដំណើរការនីតិវិធីមជ្ឈត្តកម្មលែងមានភាពចាំបាច់ ឬមិនអាចធ្វើបន្តទៅទៀត ដោយហេតុផលណាមួយដែលមិនមានចែងក្នុងវាក្យខណ្ឌទី១នៃវិធាននេះ នោះមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវជូនព័ត៌មានដល់ភាគីនៃជម្លោះ នូវគោលបំណងរបស់ខ្លួនក្នុងការចេញបទបញ្ជា ដើម្បីបញ្ចប់ដំណើរការនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យមានអំណាចចេញបទបញ្ជាបែបនេះ លើកលែងតែក្នុងករណីដែលភាគីនៃជម្លោះបានលើកឡើងនូវមូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវសម្រាប់ការធ្វើការជំទាស់។

៣- ឯកសារច្បាប់ចម្លងនៃបទបញ្ជាបញ្ចប់នូវដំណើរនៃការមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬសេចក្ដីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យចំពោះលក្ខខណ្ឌដែលបានព្រមព្រៀងគ្នា ដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខាដោយមជ្ឈត្តករ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទទួលបន្ទុកជូនដំណឹងដល់ភាគីនៃជម្លោះ អគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ភាគីទី៣ (ប្រសិនបើមាន) និងក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន (ចំពោះករណីដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវបានចង្អុលបង្ហាញដោយក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន)។

វិធានទី១១៖ ការចំណាយ

១- ភាគីនីមួយៗនៃជម្លោះ ត្រូវទទួលបន្ទុកទៅលើការចំណាយសម្រាប់មជ្ឈត្តករដែលខ្លួនបានចាត់តាំងដោយអនុលោមតាមវាក្យខណ្ឌទី២នៃវិធានទី១ ឬដែលត្រូវបានតែងតាំងអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ដោយអនុលោមតាមវាក្យខណ្ឌទី៣នៃវិធានទី១ ហើយត្រូវទទួលបន្ទុកលើការចំណាយផ្ទាល់ខ្លួន និងចំណាយលើដំណើរការច្បាប់ផ្សេងៗទៀតផង។

២- ការចំណាយសម្រាប់ប្រធានមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងការចំណាយពាក់ពន្ធ័នឹងសកម្មភាពនៃដំណើរការមជ្ឈត្ត-វិនិច្ឆ័យ ត្រូវចេញចំណាយក្នុងបរិភាគស្មើៗគ្នា រវាងភាគីនៃជម្លោះ។

វិធានទី១២៖ ទីកន្លែងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

១- ទីកន្លែងនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យគឺត្រូវស្ថិតនៅឯលេខាធិការដ្ឋានអាស៊ាន ដែលមានទីតាំងនៅទីក្រុងហ្សាការតា សាធារណរដ្ឋឥណ្ឌូនេស៊ី លើកលែងតែភាគីនៃជម្លោះឯកភាពគ្នាជ្រើសរើសរកទីកន្លែងផ្សេងពីនេះ។

២- មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវបើកកិច្ចប្រជុំដើម្បីពិគ្រោះយោបល់រវាងសមាជិករបស់ខ្លួននៅទីកន្លែងនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬនៅកន្លែងផ្សេងទៀតដែលអាចកាត់បន្ថយចំណាយកិច្ចប្រជុំនេះ។

៣- សេចក្ដីសម្រេចត្រូវធ្វើឡើងនៅទីកន្លែងនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

វិធានទី១៣៖ ភាសា

១- ភាសារបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ គឺភាសាអង់គ្លេស។

២- មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ អាចបញ្ជាថាឯកសារទាំងឡាយដែលដាក់ជូនក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃដំណើរការមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ដែលធ្វើជាភាសាដើម ត្រូវមានភ្ជាប់មកជាមួយនូវការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស។

វិធានទី១៤៖ សេចក្តីសម្រេចចិត្ត

សេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវធ្វើឡើងដោយការបោះឆ្នោតតាមមតិភាគច្រើនរបស់មជ្ឈត្តករ។ នៅពេលដែលមិនមានមតិភាគច្រើនទេ នោះប្រធានមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវបោះឆ្នោតសម្រេច។

វិធានទី១៥៖ ការខកខានមិនបង្ហាញវត្តមាន

ប្រសិនបើភាគីណាមួយនៃជម្លោះមិនបានបង្ហាញវត្តមាននៅពីមុខអង្គមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬខកខានមិនបានការពាររឿងក្តីរបស់ខ្លួន ភាគីម្ខាងទៀតនៃជម្លោះអាចស្នើអង្គមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យឲ្យបន្តដំណើរការមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ហើយចេញសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនបាន។ អវត្តមាននៃភាគីនៃជម្លោះ ឬការខកខានក្នុងការការពាររឿងក្តីនៃភាគីជម្លោះ មិនអាចបង្កើតជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទេ។

វិធានទី១៦៖ រឿងក្តីក្នុងក្របខ័ណ្ឌយុត្តាធិការនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

១- អង្គមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវមានអំណាចគ្រប់ដណ្តប់លើការជំទាស់ទាំងឡាយណាដែលខ្លួនមិនមានយុត្តាធិការបាន។

២- រឿងក្តីដែលអង្គមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យមិនមានយុត្តាធិការទៅលើ ត្រូវលើកឡើងមិនឲ្យយឺតជាងកាលបរិច្ឆេទនៃសវនាការដំបូងរបស់អង្គមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទេ។

៣- ជាទូទៅ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវសម្រេចលើរឿងក្តីណាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនជាបញ្ហាបឋម។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវដំណើរការមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងសម្រេចសេចក្តីលើរឿងក្តីប្រភេទនេះ នៅក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចុងក្រោយរបស់ខ្លួន។

វិធានទី១៧៖ សេចក្តីសម្រេច

១- សេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវតែធ្វើជាលាយល័ក្ខអក្សរ និងស្ថិតនៅក្នុងព្រំដែនប្រធានបទនៃបញ្ហាជម្លោះ។ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវបញ្ជាក់នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួននូវ៖ (ក) ផ្នែកពិពណ៌នាសង្ខេបអំពីអង្គហេតុនៃរឿងក្តី និងសេចក្តីសង្អាងហេតុរបស់ភាគីជម្លោះ និងភាគីទីបី (ប្រសិនបើមាន) ព្រមទាំង (ខ) សេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនចំពោះការបកស្រាយ និងការអនុវត្តន៍ធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ឬលិខិតុបករណ៍អាស៊ាននានាដែលអះអាងដោយភាគីនៃជម្លោះ និងមូលហេតុនានានៃសេចក្តីសម្រេច។

២- សមាជិកណាមួយនាក់នៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យអាចភ្ជាប់នូវមតិយោបល់មិនយល់ស្របដាច់ខាតដោយឡែកមួយជាមួយនឹងសេចក្តីសម្រេច។

៣- សេចក្តីសម្រេច ត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយមជ្ឈត្តករនិងត្រូវមានដាក់កាលបរិច្ឆេទ និងទីកន្លែងដែលសេចក្តីសម្រេចត្រូវបានធ្វើឡើង។ សេចក្តីសម្រេចត្រូវបញ្ជាក់ពីមូលហេតុនៃអវត្តមាននៃហត្ថលេខារបស់មជ្ឈត្តករណាមួយ។

៤- ច្បាប់ចម្លងនៃសេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខាដោយមជ្ឈត្តករ ត្រូវជូនជាព័ត៌មានដោយមជ្ឈត្ត-វិនិច្ឆ័យទៅភាគីនៃជម្លោះ និងជូនទៅអគ្គលេខាធិការអាស៊ាន។

៥- ក្នុងករណីដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវបានចង្អុលបង្ហាញដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដោយយោងទៅតាមមាត្រាទី៩នៃពិធីសារនេះ នោះអង្គមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវជូនដំណឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន អំពីសេចក្តីសម្រេចនេះ។

(សេចក្តីបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)

ឧបសម្ព័ន្ធ ៥
វិធានស្តីពីការដាក់ជម្លោះដែលមិនអាចដោះស្រាយបាន ជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន

វិធានទាំងនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយយោងតាមពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ ដែលបានចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ នៅទីក្រុងហាណូយ(ពិធីសារ) ហើយដែលជាឧបសម្ព័ន្ធនៃពិធីសារនេះ។

វិធានទី១

ជម្លោះដែលមិនអាចដោះស្រាយបាននៅក្រោមពិធីសារនេះ ត្រូវដាក់ជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ានតាមនីតិវិធី ដូចមានចែងក្នុងវិធានខាងក្រោម។

វិធានទី២

ភាគីមួយនៃជម្លោះអាចជូនដំណឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន អំពីជម្លោះមិនអាចដោះស្រាយបាន នៅពេលដែល៖

១- ភាគីនៃជម្លោះខកខានមិនបានអនុវត្តតាមការបញ្ជារបស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៩នៃពិធីសារ ក្នុងរយៈពេល១៥០ថ្ងៃ ចំពោះករណីមជ្ឈត្តនិច្ឆ័យ និង៤៥ថ្ងៃ ចំពោះករណីការសម្របសម្រួល សន្ទានកម្ម ឬការផ្សះផ្សា គិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលបានសេចក្តីជូនដំណឹងពីក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ឬក្នុងពេលវេលាកំណត់ណាមួយដែលគូភាគីបានយល់ព្រម។

២- ភាគីនៃជម្លោះបានអនុវត្តតាមបញ្ជារបស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ប៉ុន្តែជម្លោះនៅតែមិនអាចដោះស្រាយបាន ឬ

៣- ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានមិនអាចឈានទៅដល់ការសម្រេចសេចក្តី ថាតើជម្លោះត្រូវដោះស្រាយតាមរបៀបណា ដោយយោងទៅតាមវាក្យខណ្ឌ៤ នៃមាត្រា៩ នៃពិធីសារនេះ ឬ

៤- ភាគីនៃជម្លោះទាំងសងខាងបានសម្រេចថាខ្លួនមិនអាចដោះស្រាយជម្លោះ តាមរយៈការអនុវត្តន៍យន្តការដោះស្រាយជម្លោះដែលមានចែងនៅក្នុងពិធីសារនេះ ដែលភាគីទាំងសងខាងបានព្រមព្រៀងរួចហើយ នោះទេ។

វិធានទី៣

១- បន្ទាប់ពីទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីជម្លោះមិនអាចដោះស្រាយបាន ដោយយោងទៅតាមវិធានទី២ ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានត្រូវជូនព័ត៌មានទៅភាគីនៃជម្លោះដទៃទៀត អំពីការជូនដំណឹងនេះ។

២- មុនពេលជម្លោះមួយមិនអាចដោះស្រាយដូចបានរៀបរាប់នៅក្នុងវិធានទី២ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានអាចពិចារណាលើកសំណើ ផ្តល់អនុសាសន៍ ឬផ្តល់ការជួយជ្រោមជ្រែងតាមលក្ខណៈសមស្រប ទៅភាគីនៃជម្លោះ ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះតាមរយៈយន្តការដោះស្រាយជម្លោះផ្សេងទៀត ដែលមានចែងនៅក្នុងពិធីសារនេះ ក្នុងអំឡុងពេល៤៥ថ្ងៃ។

៣- ក្នុងករណីដែលក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានបានលើកសំណើ ផ្តល់អនុសាសន៍ ឬផ្តល់ការជួយជ្រោមជ្រែងទៅភាគីនៃជម្លោះ ដោយយោងទៅតាមវាក្យខណ្ឌទី២នៃវិធាននេះ ភាគីនៃជម្លោះអាចយល់ព្រម

ដោះស្រាយជម្លោះតាមរយៈយន្តការដោះស្រាយជម្លោះផ្សេងទៀតបាន។ ក្នុងករណីបែបនេះ ភាគីនៃជម្លោះត្រូវជូនព័ត៌មានទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានអំពីកិច្ចព្រមព្រៀង និងលទ្ធផលទទួលបានពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះដែលខ្លួនបានប្រើ។

<u>វិធានទី៤</u>

១- ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ត្រូវបញ្ជូនជម្លោះមិនអាចដោះស្រាយបានទៅកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ក្នុងរយៈពេល៩០ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីទទួលបានការជូនដំណឹង ដោយយោងតាមវិធានទី២ ឬថេរវេលាណាមួយ ដែលក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានយល់ថាសមស្រប បន្ទាប់ពីបានអនុវត្តន៍វាក្យខណ្ឌទី២ នៃវិធានទី៣ ឬ វាក្យខណ្ឌទី៣ នៃវិធានទី៣។

២- ការដាក់រឿងក្តីទៅកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ដោយយោងតាមវាក្យខ័ណ្ឌ១នៃវិធាននេះ នឹងត្រូវអមដោយរបាយការណ៍របស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ទៅកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ដើម្បីជួយសម្រួលដល់ការដោះស្រាយជម្លោះ និងអនុស្សារណៈ ឬការដាក់សំណើដែលរៀបចំដោយភាគីនៃជម្លោះរៀងៗខ្លួន នៅដំណាក់កាលដំបូងនៃការដោះស្រាយជម្លោះ (ប្រសិនបើមាន)។

៣- របាយការណ៍របស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានទៅកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ានត្រូវមានព័ត៌មាន ដូចខាងក្រោម៖

ក- សេចក្តីសង្ខេបនៃជម្លោះ

ខ- សកម្មភាពអនុវត្តដោយភាគីនៃជម្លោះ ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះ

គ- សកម្មភាពអនុវត្តដោយក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះ ក្នុងនោះរួមទាំងសកម្មភាពណាក៏ដោយ ដោយយោងតាមវាក្យខណ្ឌទី២នៃវិធានទី៣។

ឃ- អនុសាសន៍ណាមួយ ដែលក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានមានបំណងចង់ផ្តល់ទៅកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ថាតើជម្លោះអាចត្រូវដោះស្រាយតាមរបៀបណា (ដែលរួមមានអនុសាសន៍ដែលលើកឡើងថា ជម្លោះនោះត្រូវបញ្ជូនទៅក្រុមអ្នកជំនាញការ ដើម្បីផ្តល់យោបល់ស្តីពីដំណោះស្រាយជម្លោះជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន)។

<u>វិធានទី៥</u>

១- ភាគីមួយនៃជម្លោះ ដែលបានជូនដំណឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានអំពីជម្លោះមិនអាចដោះស្រាយបាន យោងតាមវិធានទី២ខាងលើ អាចដកសេចក្តីជូនដំណឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន នៅពេលណាក៏បាន ដរាបណាភាគីនៃជម្លោះនោះយល់ឃើញថា ជម្លោះនោះលែងជាជម្លោះមិនអាចដោះស្រាយបានទៀតហើយ។

២- នៅពេលណាក៏បាន ភាគីទាំងសងខាងនៃជម្លោះអាចជូនព័ត៌មានទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ថា ពួកគេមានបំណងរួមគ្នា ក្នុងការដកការដាក់រឿងក្តីទាក់ទងនឹងជម្លោះមិនអាចដោះស្រាយបាន ទៅកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ានមកវិញ ដោយមានការពន្យល់ច្បាស់លាស់អំពីការដកនេះ ដែលអាចបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់ថា ជម្លោះលែងជាជម្លោះនោះ មិនអាចដោះស្រាយបានតទៅទៀតហើយ ឬជម្លោះនោះនឹងត្រូវដោះស្រាយតាមមធ្យោបាយផ្សេងទៀត។

(សេចក្តីបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)

ឧបសម្ព័ន្ធ៦

វិធានស្តីពីការដាក់រឿងក្តីស្តីពីករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាម ជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន

វិធានទាំងនេះត្រូវបានរៀបចំឡើងសម្រាប់គោលបំណងនៃពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ ដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ នៅទីក្រុងហាណូយ (ហៅថា "ពិធីសារ") និងដោយយោងតាមវាក្យខណ្ឌ២ នៃមាត្រា២៧ នៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន និងត្រូវបានភ្ជាប់ជាឧបសម្ព័ន្ធនៃពិធីសារនេះ។

វិធានទី ១

(ក) សម្រាប់គោលបំណងប្រាជ្ញានៃវិធានទាំងនេះ "រដ្ឋសមាជិកណាមួយដែលត្រូវរងប៉ះពាល់ដោយការមិនអនុវត្តន៍តាមត្រូវមានន័យថា រដ្ឋសមាជិកអាស៊ានណាមួយដែលជាភាគីនៃជម្លោះ ទាក់ទងនឹងករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាម។

(ខ) រដ្ឋសមាជិកអាស៊ានណាមួយ ដែលត្រូវរងប៉ះពាល់ដោយការមិនអនុវត្តន៍តាមសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះដែលធ្វើឡើងតាមរយៈការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សា ស្របតាមពិធីសារនេះ អាចដាក់បញ្ហានេះជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ដើម្បីធ្វើការសម្រេច តាមរយៈការជូនដំណឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន។

វិធានទី ២

បន្ទាប់ពីទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាមដោយយោងតាមវិធានទី១ ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានត្រូវជូនព័ត៌មានទៅគ្រប់រដ្ឋសមាជិកដទៃទៀតដែលជាភាគីនៃជម្លោះ អំពីការជូនដំណឹងទាក់ទងនឹងករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាមនេះ។

វិធានទី ៣

(ក) មុនពេលករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាមត្រូវបានដាក់ជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ត្រូវព្យាយាមជួយសម្រួលការពិគ្រោះយោបល់ក្នុងចំណោមរដ្ឋសមាជិកដែលជាភាគីនៃជម្លោះ ទាក់ទងនឹងករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាម ដើម្បីជួយសម្រួលការអនុវត្តន៍តាមសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះ ដោយមិនចាំបាច់ដាក់ជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ានទេ។ ក្នុងករណីរដ្ឋសមាជិកដែលជាភាគីនៃជម្លោះទាក់ទងនឹងករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាមនេះ បានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយគ្នារួចហើយ រដ្ឋសមាជិកទាំងនោះត្រូវរាយការណ៍អំពីលទ្ធផលនៃការពិគ្រោះយោបល់នេះ ទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន។

(ខ) ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានអាចអនុញ្ញាតឲ្យប្រធាននៃក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ឬបុគ្គលផ្សេងទៀត ឲ្យជួយសម្រួលការពិគ្រោះយោបល់ស្របតាមវាក្យខណ្ឌ(ក) នៃវិធាននេះ ហើយរាយការណ៍ជូនក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន អំពីលទ្ធផលនៃការពិគ្រោះយោបល់នេះ។

វិធានទី ៤

រដ្ឋសមាជិកណាមួយដែលរងប៉ះពាល់ដោយការមិនអនុវត្តន៍តាម អាចដកសំណើដាក់នៃការមិនអនុវត្តន៍តាម ជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន នៅពេលណាមួយក៏បាន ស្របតាមវាក្យខណ្ឌ(ខ) នៃវិធានទី១ ក្នុងនោះរួមទាំងនៅពេលដែលរដ្ឋសមាជិកពេញចិត្តនឹងលទ្ធផលនៃការពិគ្រោះយោបល់ ស្របតាមវិធានទី៣។ ការដកសំណើបែបនេះត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

វិធានទី ៥

(ក) ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានត្រូវដាក់សំណើករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាម ជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ានក្នុងរយៈពេល៩០ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលបានការជូនដំណឹង ដោយយោងតាមវិធានទី១ ឬក្នុងថេរវេលាណាមួយផ្សេងទៀត ដែលបានយល់ព្រមដោយរដ្ឋសមាជិកដែលជាភាគីនៃជម្លោះ ទាក់ទងនឹងករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាម។

(ខ) ការដាក់សំណើសុំពិនិត្យសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ស្តីពីករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាម ត្រូវភ្ជាប់ជាមួយរបាយការណ៍របស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន តាមការកំណត់ដូចខាងក្រោមនេះ៖

(១) សេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តនិទ្ទ័យ ឬកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះដែលកំពុងត្រូវពិចារណា

(២) ព័ត៌មានដែលផ្តល់ដោយភាគីនៃជម្លោះទាក់ទងនឹងករណីនៃការមិនអនុវត្តន៍តាម ស្តីពីវិធានការដែលត្រូវអនុវត្ត ដើម្បីជានាការអនុវត្តន៍តាមសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តនិទ្ទ័យ ឬកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះដែលកំពុងត្រូវពិចារណា

(៣) វិធានការដែលត្រូវបានអនុវត្តដោយក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ដើម្បីជួយសម្រួលកិច្ចពិគ្រោះយោបល់

(៤) ឯកសារយោងតាមរបាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអាស៊ាន ដែលដាក់ជូនកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ាន ដោយយោងតាមវាក្យខណ្ឌទី១ នៃមាត្រា២៧ នៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន (ប្រសិនបើមាន) និង

(៥) អនុសាសន៍របស់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន ប្រសិនបើមាន

PROTOCOL TO THE ASEAN CHARTER ON DISPUTE SETTLEMENT MECHANISMS

The Governments of Brunei Darussalam, the Kingdom of Cambodia, the Republic of Indonesia, the Lao People's Democratic Republic, Malaysia, the Union of Myanmar, the Republic of the Philippines, the Republic of Singapore, the Kingdom of Thailand and the Socialist Republic of Viet Nam, Member States of the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), hereinafter collectively referred to as "Member States" or individually as "Member State";

MINDFUL of the desire of ASEAN Leaders in transforming ASEAN into a rules-based organisation with practical, efficient and credible mechanisms in place to resolve disputes in an effective and timely manner;

RECALLING Paragraph 2(d) of Article 2 of the ASEAN Charter that ASEAN and its Member States shall act in accordance with the principle of reliance on peaceful settlement of disputes;

FURTHER RECALLING Paragraph 2 of Article 22 of the ASEAN Charter requiring ASEAN to maintain and establish dispute settlement mechanisms in all fields of ASEAN cooperation;

RECOGNISING that in accordance with Article 25 of the ASEAN Charter, where not otherwise specifically provided, appropriate dispute settlement mechanisms shall be established for disputes which concern the interpretation or application of the ASEAN Charter and other ASEAN instruments; and

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY-GENERAL OF ASEAN SECRETARIAT

CONVINCED that having credible dispute settlement mechanisms would help ASEAN prevent festering conflicts and confrontation among the Member States, preserving the cooperative atmosphere for concerted efforts towards building a peaceful and prosperous ASEAN Community;

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

ARTICLE 1
Definitions

For the purpose of this Protocol:

(a) **ASEAN instrument** means any instrument which is concluded by Member States, as ASEAN Member States, in written form, that gives rise to their respective rights and obligations in accordance with international law;

(b) **Complaining Party** means any Member State which requests consultation under Article 5 of this Protocol;

(c) **Responding Party** means any Member State to which the request for consultation is made under Article 5 of this Protocol;

(d) **Parties to the dispute** means the Complaining Party and the Responding Party; and

(e) **Unresolved dispute** means a dispute over the interpretation or application of the ASEAN Charter or other ASEAN instruments which has failed to be resolved by mutual agreement, and after the application and implementation of Article 9 of this Protocol.

CERTIFIED COPY DEPUTY SECRETARY GENERAL asean

ARTICLE 2
Scope and Application

1. This Protocol shall apply to disputes which concern the interpretation or application of:

(a) the ASEAN Charter;

(b) other ASEAN instruments unless specific means of settling such disputes have already been provided for; or

(c) other ASEAN instruments which expressly provide that this Protocol or part of this Protocol shall apply.

2. Paragraph 1(b) of this Article shall be without prejudice to the right of the Parties to such disputes to mutually agree that this Protocol shall apply.

ARTICLE 3
General Provisions

1. This Protocol shall be interpreted in accordance with the customary rules of treaty interpretation of public international law.

2. The Parties to the dispute are encouraged at every stage of a dispute to make every effort to reach a mutually agreed solution to the dispute. Where a mutually agreed solution is reached, it shall be notified to the Secretary-General of ASEAN and other Member States.

ARTICLE 4
Communication and Time Periods

1. All communications including notifications, requests, replies and referrals made pursuant to this Protocol shall be

CERTIFIED COPY DEPUTY SECRETARY-GENERAL asean THE ASEAN SECRETARIAT

in writing and are deemed to have been received if they are physically delivered to the addressed Party through diplomatic channels.

2. Unless otherwise specified, any time period provided for in this Protocol shall not be modified by mutual agreement of the Parties to the dispute.

ARTICLE 5
Consultation

1. A Complaining Party may request consultation with a Responding Party with respect to any dispute concerning the interpretation or application of the ASEAN Charter or other ASEAN instruments. The Responding Party shall accord due consideration to a request for consultation made by the Complaining Party and shall accord adequate opportunity for such consultation.

2. The request for consultation shall state the reason for the request, including identification of the matters giving rise to the dispute and an indication of the legal basis for the complaint. A copy of such request shall be simultaneously provided to the Secretary-General of ASEAN who shall notify all other Member States of such request.

3. If a request for consultation is made, the Responding Party shall reply to the request within thirty (30) days from the date of its receipt and shall enter into consultation within sixty (60) days from the date of receipt of the request for consultation, with a view to reaching a mutually agreed solution. The consultation shall be completed within ninety (90) days, or any other period mutually agreed by the Parties to the dispute, from the date of receipt of the request for consultation.

ARTICLE 6
Good Offices, Mediation and Conciliation

1. The Parties to the dispute may at any time agree to good offices, mediation or conciliation. Proceedings for good offices, mediation or conciliation may begin and be terminated at any time.

2. The Parties to the dispute may request the Chairman of ASEAN or the Secretary-General of ASEAN, acting in an *ex officio* capacity, to provide good offices, mediation or conciliation.

3. Proceedings involving good offices, mediation or conciliation, and positions taken by any of the Parties to the dispute during these proceedings, shall be without prejudice to the rights of any of the Parties to the dispute in any further or other proceedings.

4. (a) Good offices, mediation or conciliation directed by the ASEAN Coordinating Council to the Parties to the dispute pursuant to Article 9 of this Protocol shall be in accordance with this Protocol, and the Rules of Good Offices, Rules of Mediation or Rules of Conciliation annexed to this Protocol.

   (b) Procedures of good offices, mediation or conciliation directed by the ASEAN Coordinating Council pursuant to Article 9 of this Protocol shall be in accordance with the Rules of Good Offices, Rules of Mediation or Rules of Conciliation, subject to such modifications as the Parties to the dispute may agree in writing.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY-GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT
asean

ARTICLE 7
Functions of Good Offices, Mediation and Conciliation

1. The persons providing good offices, mediation or conciliation shall assist and facilitate the Parties to the dispute to achieve an amicable settlement of the dispute between them in the light of the relevant provisions of the ASEAN Charter and/or any ASEAN instruments.

2. Where the Parties to the dispute reach an amicable settlement of the dispute, they shall draw up and sign a written settlement agreement.

3. By signing the settlement agreement, the Parties to the dispute put an end to the dispute and are bound by the agreement.

4. The settlement agreement shall then be notified by the Parties to the dispute to the Secretary-General of ASEAN, other Member States, and the ASEAN Coordinating Council where good offices, mediation or conciliation is directed by it.

ARTICLE 8
Request for Arbitration

1. The Complaining Party may, by notice in writing addressed to the Responding Party, request for the establishment of an arbitral tribunal to resolve the dispute, if:

(a) the Responding Party does not reply within thirty (30) days from the date of receipt of the request for consultation;

(b) the Responding Party does not enter into consultation within sixty (60) days from the date of receipt of the request for consultation; or

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY ... THE ASEAN SECRETARIAT
asean

(c) the consultation fails to settle the dispute within ninety (90) days, or any other period mutually agreed by the Parties to the dispute, from the date of receipt of the request for consultation.

2. A copy of the notice shall be provided to the Secretary-General of ASEAN who shall notify all other Member States of such request. The notice shall state a summary of the factual and legal basis of the request sufficient to present the problem clearly, including the provisions of the ASEAN Charter or ASEAN instrument to be addressed by the arbitral tribunal.

3. The Responding Party shall express its consent to the establishment of an arbitral tribunal within fifteen (15) days from the date of receipt of the notice from the Complaining Party. The Parties to the dispute may agree to extend the period for the Responding Party to express its consent for a period of up to thirty (30) days from the date of receipt of the notice from the Complaining Party. The copy of the reply sent shall be provided to the Secretary-General of ASEAN who shall notify all other Member States of such reply.

4. Where the Responding Party does not agree to the request for the establishment of an arbitral tribunal, or fails to respond within the period specified in Paragraph 3 of this Article, the Complaining Party may refer the dispute to the ASEAN Coordinating Council.

ARTICLE 9
Reference to the ASEAN Coordinating Council

1. Where a dispute is referred to the ASEAN Coordinating Council pursuant to Paragraph 4 of Article 8, the ASEAN Coordinating Council may direct the Parties to the dispute to resolve their dispute through good offices, mediation, conciliation or arbitration.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY-GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT
asean

2. The ASEAN Coordinating Council shall notify its decision to the Parties to the dispute within forty-five (45) days from the date the dispute was referred to it. The Chairman of the ASEAN Coordinating Council shall determine the processes by which the ASEAN Coordinating Council shall come to its decision. Such processes may include consultations through correspondence, emails, video-conferencing, or other means. The ASEAN Coordinating Council can, in exceptional circumstances, decide to convene an urgent special meeting of the ASEAN Coordinating Council to decide on the dispute.

3. Where the ASEAN Coordinating Council is of the view that it is unable to come to a decision on the dispute within the period specified in Paragraph 2 of this Article to notify the Parties to the dispute of its decision, it may decide to extend this time by a period of not more than thirty (30) days and shall inform the Parties to the dispute accordingly.

4. Where the ASEAN Coordinating Council is unable to reach a decision on how the dispute is to be resolved within the period specified in Paragraph 2 of this Article to notify the Parties to the dispute, or any extended period, any Party to the dispute may refer the dispute to the ASEAN Summit as an unresolved dispute under Article 26 of the ASEAN Charter.

ARTICLE 10
Arbitration

1. Arbitration, arising from mutual consent of the Parties to the dispute or a direction of the ASEAN Coordinating Council, shall be in accordance with this Protocol and the Rules of Arbitration annexed to this Protocol.

2. Procedures of arbitration shall be in accordance with the Rules of Arbitration annexed to this Protocol, subject to

CERTIFIED COPY DEPUTY SECRETARY-GENERAL asean

such modifications as the Parties to the dispute may agree in writing.

ARTICLE 11
Arbitrators

1. The number of arbitrators and the manner in which they are appointed or replaced shall be prescribed in the Rules of Arbitration annexed to the Protocol.

2. All arbitrators shall:

(a) have expertise or experience in law, other matters covered by the ASEAN Charter or the relevant ASEAN instrument, or the resolution of disputes arising under international agreements;

(b) be chosen strictly on the basis of objectivity, reliability, and sound judgment;

(c) be independent of, and not be affiliated with or take instructions from, any Party to the dispute;

(d) not have dealt with the matter in any capacity; and

(e) disclose, to the Parties to the dispute, information which may give rise to justifiable doubts as to their independence or impartiality.

3. The Chair of the arbitral tribunal shall not be a national of any Party to the dispute, and shall preferably be a national of a Member State.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL THE ASEAN
asean

ARTICLE 12
Functions of Arbitral Tribunal

An arbitral tribunal shall make an examination of the facts of the case before it, and decide the case in the light of the relevant provisions of the ASEAN Charter and/or the ASEAN instrument cited by the Parties to the dispute to resolve the dispute between them, and shall provide reasons for its rulings.

ARTICLE 13
Third Party

1. Any Member State which has notified its substantial interests in a matter in dispute within thirty (30) days from the notification of the reply of the Responding Party consenting to the request for the establishment of the arbitral tribunal pursuant to Paragraph 3 of Article 8 or the notification of the decision of the ASEAN Coordination Council directing the Parties to the dispute to resolve their dispute through arbitration pursuant to Article 9, shall have rights and obligations of a Third Party.

2. The Third Party shall have an opportunity to be heard by the arbitral tribunal and to make submissions to the arbitral tribunal. These submissions shall also be given to the Parties to the dispute and shall be reflected in the award of the arbitral tribunal.

3. The Third Party shall receive from the Parties to the dispute their submissions to the first substantive meeting of the arbitral tribunal.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL THE ASEAN SECRETARIAT
asean

ARTICLE 14
Applicable Law

1. The arbitral tribunal shall apply the provisions of the ASEAN Charter and other ASEAN instruments, as well as applicable rules of public international law.

2. The arbitral tribunal shall apply other rules of law applicable to the substantive questions of the dispute or to decide a case *ex aequo et bono*, if so agreed by the Parties to the dispute.

ARTICLE 15
Arbitral Award

1. The award of the arbitral tribunal shall be final and binding on the Parties to the dispute. It shall be fully complied with by the Parties to the dispute.

2. The award of the arbitral tribunal shall not add to or diminish the rights and obligations provided in the ASEAN Charter or any other relevant ASEAN instrument.

ARTICLE 16
Compliance with Arbitral Award and Settlement Agreement

1. Parties to the dispute shall comply with the arbitral awards and settlement agreements resulting from good offices, mediation and conciliation.

2. Any Party to the dispute required to comply with an arbitral award or settlement agreement shall provide the Secretary-General of ASEAN with a status report in writing stating the extent of its compliance with the arbitral award or settlement agreement.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL OF ASEAN

ARTICLE 17
Costs

1. The costs of arbitration under this Protocol shall be borne by the Parties to the dispute in accordance with the Rules of Arbitration annexed to this Protocol.

2. The costs of good offices, mediation and conciliation shall be determined by the persons providing good offices, mediation and conciliation in consultation with and agreement of the Parties to the dispute, and shall be borne equally by the Parties to the dispute. All other expenses incurred by a Party to the dispute shall be borne by that Party.

ARTICLE 18
Functions of the ASEAN Secretariat

1. The ASEAN Secretariat shall have the responsibility of assisting the arbitral tribunals and persons providing good offices, mediation and conciliation, especially on the legal, historical and the procedural aspects of the matters dealt with, and of providing secretarial and technical support.

2. The expenses of the ASEAN Secretariat's support shall be borne by the Parties to the dispute.

ARTICLE 19
Final Provisions

1. This Protocol shall be signed by all Member States.

2. This Protocol shall be subject to ratification by all Member States in accordance with their respective internal procedures.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL THE ASEAN SECRETARIAT
asean

3. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of ASEAN who shall promptly notify all Member States of each deposit.

4. This Protocol shall enter into force on the day following the date of deposit of the tenth instrument of ratification with the Secretary-General of ASEAN.

5. This Protocol shall be deposited with the Secretary-General of ASEAN, who shall promptly furnish a certified copy thereof to each Member State.

ARTICLE 20
Annexes

1. All of the Annexes to this Protocol shall form integral parts of this Protocol.

2. In the event of a conflict between this Protocol and any of the Annexes thereto, this Protocol shall prevail.

ARTICLE 21
Amendments

1. Any Member State may propose amendments to this Protocol and/or any of the Annexes to the Committee of Permanent Representatives to ASEAN.

2. Proposed amendments to this Protocol and/or any of the Annexes shall, by consensus, be submitted by the Committee of Permanent Representatives to ASEAN to the ASEAN Coordinating Council.

3. Amendments to this Protocol and/or any of the Annexes adopted by consensus of the ASEAN Coordinating Council shall be ratified by all Member States in accordance with their respective internal procedures.

4. An amendment shall enter into force on the thirtieth day following the date of the deposit of the tenth instrument of ratification with the Secretary-General of ASEAN.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorised thereto by their respective Governments, have signed the Protocol to the ASEAN Charter on Dispute Settlement Mechanisms.

DONE at Ha Noi, Viet Nam, on the Eighth Day of April in the Year Two Thousand and Ten, in a single copy in the English language.

For the Government of Brunei Darussalam:

MOHAMED BOLKIAH
Minister of Foreign Affairs and Trade

For the Government of the Kingdom of Cambodia:

HOR NAM HONG
Deputy Prime Minister and
Minister of Foreign Affairs and International Cooperation

For the Government of the Republic of Indonesia:

DR. R.M. MARTY M. NATALEGAWA
Minister for Foreign Affairs

For the Government of the Lao People's Democratic Republic:

DR. THONGLOUN SISOULITH
Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs

For the Government of Malaysia:

TAN SRI RASTAM MOHD ISA
Secretary General
Ministry of Foreign Affairs of Malaysia

For the Government of the Union of Myanmar:

NYAN WIN
Minister for Foreign Affairs

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY-GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT
asean

For the Government of the Republic of the Philippines:

ERLINDA F. BASILIO
Undersecretary, Department of Foreign Affairs

For the Government of the Republic of Singapore:

GEORGE YONG-BOON YEO
Minister for Foreign Affairs

For the Government of the Kingdom of Thailand:

KASIT PIROMYA
Minister of Foreign Affairs

For the Government of the Socialist Republic of Viet Nam:

DR. PHAM GIA KHIEM
Deputy Prime Minister and Minister for Foreign Affairs

CERTIFIED COPY DEPUTY SECRETARY-GENERAL ASEAN asean

ANNEX 1

Rules of Good Offices

Rule 1: Commencement

1. Where the ASEAN Coordinating Council directs that the dispute be resolved through good offices, it shall request the Chairman of ASEAN or the Secretary-General of ASEAN, acting in an *ex officio* capacity, or a suitable person to provide good offices. References in these Rules to "person providing good offices" shall be construed to include "persons providing good offices" where more than one person provides good offices.

2. The person providing good offices shall communicate directly with the Parties to the dispute who shall render to him or her all necessary assistance to enable him or her to carry out his or her responsibilities.

Rule 2: Role of person providing good offices

The person providing good offices shall assist the Parties to the dispute in an independent, neutral and impartial manner in order to resolve the dispute.

Rule 3: Conduct of person providing good offices

The person providing good offices may proceed in such a manner as he or she considers appropriate, taking into account the circumstances of the case and the wishes that the Parties to the dispute may express.

Rule 4: Confidentiality

Unless the Parties to the dispute agree otherwise, the person providing good offices and the Parties to the dispute shall keep confidential the matters relating to the good offices proceedings.

Rule 5: Cessation

1. Good offices shall cease:

(a) on the date of a written communication by the Parties to the dispute addressed to the ASEAN Coordinating Council that the dispute has been resolved;

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY-GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT
asean

(b) on the date of a written communication by the person providing good offices, after consultation with the Parties to the dispute, addressed to the ASEAN Coordinating Council, that further conduct of good offices is no longer necessary or justified;

(c) on the date of a written communication by the Parties to the dispute addressed to the person providing good offices and the ASEAN Coordinating Council, that the conduct of good offices should cease; or

(d) on the date of a written communication by a Party to the dispute addressed to the other Party to the dispute, the person providing good offices, and the ASEAN Coordinating Council, that the conduct of good offices should cease.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY-GENERAL OF THE ASEAN SECRETARIAT
asean

ANNEX 2

Rules of Mediation

Rule 1: Appointment of mediator

There shall be one mediator. The Parties to the dispute shall agree on the name of the mediator. The Parties to the dispute shall appoint the mediator within forty-five (45) days from the date of receipt of the notification from the ASEAN Coordinating Council of its decision to direct the Parties to the dispute to resolve the dispute through mediation, and shall notify the ASEAN Coordinating Council accordingly. The Parties to the dispute may choose from the list drawn up and maintained by the Secretary-General of ASEAN under Rule 5 of the Rules of Arbitration.

Rule 2: Role of mediator

A mediator shall help to facilitate communication and negotiation between the Parties to the dispute and assist them in an independent, neutral and impartial manner in order to resolve the dispute.

Rule 3: Representation and assistance

The Parties to the dispute may be represented or assisted by persons of their choice. The names and addresses of such persons are to be communicated to the other Party to the dispute and to the mediator. Such communication is to specify whether the appointment is made for purposes of representation or of assistance.

Rule 4: Communication between mediator and Parties to the dispute

The mediator may invite the Parties to the dispute to meet with him or her or may communicate with them orally or in writing. He or she may meet or communicate with the Parties to the dispute together or with each of them separately.

Rule 5: Conduct of mediation

The mediation shall be conducted in the manner agreed by the Parties to the dispute. If, and to the extent that, the Parties to the dispute have not made such agreement, the mediator shall, in accordance with this Protocol and these Rules, determine the manner in which the mediation shall be conducted.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL THE ASEAN SECRETARIAT
asean

Rule 6: Disclosure of information

When the mediator receives factual information concerning the dispute from a Party to the dispute, he or she may disclose the substance of that information to the other Party to the dispute in order that such Party may have the opportunity to respond. However, when a Party to the dispute gives any information to the mediator subject to a specific condition that it be kept confidential, the mediator shall not disclose that information to the other Party to the dispute.

Rule 7: Confidentiality

Unless the Parties to the dispute agree otherwise, the mediator and the Parties to the dispute shall keep confidential all matters relating to the mediation proceedings.

Rule 8: Termination of mediation proceedings

1. The mediation proceedings shall be terminated:

(a) on the date of the signing of the settlement agreement by the Parties to the dispute;

(b) on the date of a written communication by the mediator, after consultation with the Parties to the dispute, addressed to the ASEAN Coordinating Council, to the effect that further efforts at mediation are no longer necessary or justified;

(c) on the date of a written communication by the Parties to the dispute addressed to the mediator and to the ASEAN Coordinating Council to the effect that the mediation proceedings are terminated; or

(d) on the date of a written communication by a Party to the dispute to the other Party to the dispute, the mediator, if appointed, and the ASEAN Coordinating Council to the effect that the mediation proceedings are terminated.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT
asean

ANNEX 3

Rules of Conciliation

Rule 1: Appointment of conciliators

1. There shall be one conciliator unless the Parties to the dispute agree that there shall be two or three conciliators. The Parties to the dispute shall appoint the conciliator within forty-five (45) days from the date of receipt of the notification from the ASEAN Coordinating Council of its decision to direct the Parties to the dispute to resolve the dispute through conciliation, and shall notify the ASEAN Coordinating Council accordingly. The Parties to the dispute may choose from the list drawn up and maintained by the Secretary-General of ASEAN under Rule 5 of the Rules of Arbitration.

2. Where there is more than one conciliator, they ought, as a general rule, to act jointly. References in these Rules to "conciliator" shall be construed to include "conciliators" where the Parties to the dispute have agreed that there shall be two or three conciliators.

3. (a) In conciliation proceedings with one conciliator, the Parties to the dispute shall endeavour to reach agreement on the name of the sole conciliator;

(b) In conciliation proceedings with two conciliators, each Party to the dispute shall appoint one conciliator;

(c) In conciliation proceedings with three conciliators, each Party to the dispute shall appoint one conciliator. The Parties to the dispute shall endeavour to reach agreement on the name of the third conciliator.

Rule 2: Submission of statements to conciliator

1. The conciliator, upon his or her appointment, shall request each Party to the dispute to submit to him or her a brief written statement describing the general nature of the dispute and the points at issue. Each Party to the dispute shall send a copy of its statement to the other Party to the dispute.

2. The conciliator may request each Party to the dispute to submit to him or her a further written statement of its position and the facts and grounds in support thereof, supplemented by any documents and other evidence that it deems appropriate. The Party

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT
asean

to the dispute shall send a copy of its statement to the other Party to the dispute.

3. At any stage of the conciliation proceedings, the conciliator may request any Party to the dispute to submit to him or her such additional information as he or she deems appropriate.

Rule 3: Representation and assistance

The Parties to the dispute may be represented or assisted by persons of their choice. The names and addresses of such persons shall be communicated to the other Party to the dispute and to the conciliator. Such communication shall specify whether the appointment is made for purposes of representation or of assistance.

Rule 4: Role of conciliator

1. The conciliator shall assist the Parties to the dispute in an independent, neutral and impartial manner in order to resolve the dispute.

2. The conciliator shall be guided by principles of objectivity, fairness and justice, giving consideration to, among other things, the rights and obligations of the Parties to the dispute and the circumstances surrounding the dispute, including any previous practices between the Parties to the dispute.

3. The conciliator may, at any stage of the conciliation proceedings, make proposals for a settlement of the dispute. Such proposals need not be in writing and need not be accompanied by a statement of the reasons therefor.

Rule 5: Communication between conciliator and Parties to the dispute

The conciliator may invite the Parties to the dispute to meet with him or her or may communicate with them orally or in writing. He or she may meet or communicate with the Parties to the dispute together or with each of them separately.

Rule 6: Conduct of conciliation

The conciliator may conduct the conciliation proceedings in such a manner as he or she considers appropriate, taking into account the circumstances of the case, the wishes the Parties to the dispute

CERTIFIED COPY DEPUTY SECRETARY-GENERAL OF ASEAN asean

may express, including any request by a Party to the dispute that the conciliator hear oral statements, and any special need for a speedy settlement of the dispute, as well as the provisions of this Protocol and these Rules.

Rule 7: Disclosure of information

When the conciliator receives factual information concerning the dispute from a Party to the dispute, he or she may disclose the substance of that information to the other Party to the dispute in order that such Party may have the opportunity to respond. However, when a Party to the dispute gives any information to the conciliator subject to a specific condition that it be kept confidential, the conciliator shall not disclose that information to the other Party to the dispute.

Rule 8: Cooperation of Parties to the dispute with conciliator

The Parties to the dispute shall in good faith cooperate with the conciliator and, in particular, shall endeavour to comply with requests by the conciliator to submit written materials, provide evidence and attend meetings.

Rule 9: Suggestions by Parties to the dispute for settlement of dispute

A Party to the dispute may, on its own initiative or at the invitation of the conciliator, submit to the conciliator suggestions for the settlement of the dispute.

Rule 10: Settlement agreement

1. When it appears to the conciliator that there exist elements of a settlement which would be acceptable to the Parties to the dispute, he or she shall formulate the terms of a possible settlement and submit them to the Parties to the dispute for their observations. After receiving the observations of the Parties to the dispute, the conciliator may reformulate the terms of a possible settlement in light of such observations.

2. If the Parties to the dispute reach agreement on a settlement of the dispute, they shall draw up and sign a written settlement agreement. If requested by the Parties to the dispute, the conciliator shall draw up or assist the Parties to the dispute in drawing up the settlement agreement.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL OF ASEAN SECRETARIAT
asean

Rule 11: Confidentiality

Unless the Parties to the dispute agree otherwise, the conciliator and the Parties to the dispute shall keep confidential all matters relating to the conciliation proceedings.

Rule 12: Termination of conciliation proceedings

The conciliation proceedings shall be terminated:

(a) on the date of the signing of the settlement agreement by the Parties to the dispute;

(b) on the date of a written communication by the conciliator, after consultation with the Parties to the dispute, addressed to the ASEAN Coordinating Council, to the effect that further efforts at conciliation are no longer necessary or justified;

(c) on the date of a written communication by the Parties to the dispute addressed to the conciliator and to the ASEAN Coordinating Council to the effect that the conciliation proceedings are terminated; or

(d) on the date of a written communication by a Party to the dispute to the other Party to the dispute, the conciliator, if appointed, and the ASEAN Coordinating Council to the effect that the conciliation proceedings are terminated.

Rule 13: Role of conciliator in other proceedings

The Parties to the dispute and the conciliator undertake that, unless the Parties to the dispute agree otherwise, the conciliator shall not act as an arbitrator or as a representative or counsel of a Party to the dispute in any arbitral or judicial proceedings in respect of a dispute that is the subject of the conciliation proceedings. The Parties to the dispute also undertake that they shall not present the conciliator as a witness in any such proceedings.

Rule 14: Admissibility of evidence in other proceedings

The Parties to the dispute undertake not to rely on or introduce as evidence in any arbitral or judicial proceedings, whether or not such proceedings relate to the dispute that is the subject of the conciliation proceedings:

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL
asean

Protocol and these Rules.

Rule 7: Disclosure of information

When the conciliator receives factual information concerning the dispute from a Party to the dispute, he or she may disclose the substance of that information to the other Party to the dispute in order that such Party may have the opportunity to respond. However, when a Party to the dispute gives any information to the conciliator subject to a specific condition that it be kept confidential, the conciliator shall not disclose that information to the other Party to the dispute.

Rule 8: Cooperation of Parties to the dispute with conciliator

The Parties to the dispute shall in good faith cooperate with the conciliator and, in particular, shall endeavour to comply with requests by the conciliator to submit written materials, provide evidence and attend meetings.

Rule 9: Suggestions by Parties to the dispute for settlement of dispute

A Party to the dispute may, on its own initiative or at the invitation of the conciliator, submit to the conciliator suggestions for the settlement of the dispute.

Rule 10: Settlement agreement

1. When it appears to the conciliator that there exist elements of a settlement which would be acceptable to the Parties to the dispute, he or she shall formulate the terms of a possible settlement and submit them to the Parties to the dispute for their observations. After receiving the observations of the Parties to the dispute, the conciliator may reformulate the terms of a possible settlement in light of such observations.

2. If the Parties to the dispute reach agreement on a settlement of the dispute, they shall draw up and sign a written settlement agreement. If requested by the Parties to the dispute, the conciliator shall draw up or assist the Parties to the dispute in drawing up the settlement agreement.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL ASEAN SECRETARIAT
asean

Rule 11: Confidentiality

Unless the Parties to the dispute agree otherwise, the conciliator and the Parties to the dispute shall keep confidential all matters relating to the conciliation proceedings.

Rule 12: Termination of conciliation proceedings

The conciliation proceedings shall be terminated:

(a) on the date of the signing of the settlement agreement by the Parties to the dispute;

(b) on the date of a written communication by the conciliator, after consultation with the Parties to the dispute, addressed to the ASEAN Coordinating Council, to the effect that further efforts at conciliation are no longer necessary or justified;

(c) on the date of a written communication by the Parties to the dispute addressed to the conciliator and to the ASEAN Coordinating Council to the effect that the conciliation proceedings are terminated; or

(d) on the date of a written communication by a Party to the dispute to the other Party to the dispute, the conciliator, if appointed, and the ASEAN Coordinating Council to the effect that the conciliation proceedings are terminated.

Rule 13: Role of conciliator in other proceedings

The Parties to the dispute and the conciliator undertake that, unless the Parties to the dispute agree otherwise, the conciliator shall not act as an arbitrator or as a representative or counsel of a Party to the dispute in any arbitral or judicial proceedings in respect of a dispute that is the subject of the conciliation proceedings. The Parties to the dispute also undertake that they shall not present the conciliator as a witness in any such proceedings.

Rule 14: Admissibility of evidence in other proceedings

The Parties to the dispute undertake not to rely on or introduce as evidence in any arbitral or judicial proceedings, whether or not such proceedings relate to the dispute that is the subject of the conciliation proceedings:

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY-GENERAL
asean

(a) views expressed or suggestions made by the other Party to the dispute in respect of a possible settlement of the dispute;

(b) admissions made by the other Party to the dispute in the course of the conciliation proceedings;

(c) proposals made by the conciliator;

(d) the fact that the other Party to the dispute had indicated its willingness to accept a proposal for settlement made by the conciliator.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL OF ASEAN SECRETARIAT
asean

ANNEX 4

Rules of Arbitration

Rule 1: Appointment of arbitrators

1. The arbitral tribunal shall consist of three arbitrators.

2. Each Party to the dispute shall appoint one arbitrator and notify the other Party to the dispute within thirty (30) days from the date of receipt of the reply of the Responding Party consenting to the request for arbitration or forty-five (45) days from the date of receipt of the notification from the ASEAN Coordinating Council of its decision to direct the Parties to the dispute to resolve the dispute through arbitration.

3. If any Party to the dispute fails to appoint an arbitrator within the period referred to in Paragraph 2 of this Rule, the other Party to the dispute which has appointed an arbitrator may, within fifteen (15) days from the expiration of that period, request the Secretary-General of ASEAN to appoint the second arbitrator. The Secretary-General of ASEAN shall, within fifteen (15) days from the date of receipt of such request, in consultation with the Party to the dispute which has failed to appoint an arbitrator, appoint the second arbitrator and notify the Parties to the dispute of the appointment. In that event, the arbitrator shall preferably be drawn from the list to be maintained in accordance with Rule 5.

4. (a) The Parties to the dispute shall agree on the appointment of the third arbitrator within thirty (30) days from the date of receipt of notification of the appointment of the second arbitrator, and promptly notify the Secretary-General of ASEAN of such appointment.

(b) If the Parties to the dispute fail to do so, any Party to the dispute may request the Chairman of the ASEAN Coordinating Council to appoint the third arbitrator. Within fifteen (15) days from the date of receipt of such request, the Chairman of the ASEAN Coordinating Council shall appoint the third arbitrator, on the recommendation of the Secretary-General of ASEAN after consulting the Committee of Permanent Representatives to ASEAN, and promptly notify the Secretary-General of ASEAN and the Parties to the dispute of the appointment.

(c) The third arbitrator shall chair the arbitral tribunal.

(d) In making an appointment under Paragraph 4(b) of this Rule, the Chairman of the ASEAN Coordinating Council shall appoint a national of an ASEAN Member State, who may be in the list to be maintained in accordance with Rule 5, unless he concludes that exceptional circumstances call for otherwise.

(e) If the Chairman of the ASEAN Coordinating Council is a national of one of the Parties to the dispute, the appointment of the third arbitrator shall be made by the next Chairman of the ASEAN Coordinating Council who is not a national of one of the Parties to the dispute.

5. The date of establishment of the arbitral tribunal shall be the date on which the third arbitrator is appointed. The Secretary-General of ASEAN shall promptly notify all Member States of such date.

6. A substitute arbitrator shall be appointed in the same manner as prescribed for the appointment of the original arbitrator and shall have the same powers and duties as the original arbitrator. The work of the arbitral tribunal shall be suspended until that substitute arbitrator is appointed.

Rule 2: Challenge of an arbitrator

1. A prospective arbitrator shall disclose to those who approach him or her in connection with the possible appointment any circumstances likely to give rise to justifiable doubts as to his or her impartiality or independence. An arbitrator, once appointed, shall disclose such circumstances to the Parties to the dispute unless they have already been informed by him or her of these circumstances.

2. Any arbitrator may be challenged if circumstances exist that give rise to justifiable doubts as to his or her impartiality or independence.

3. A Party to the dispute may challenge the arbitrator appointed by that Party only for reasons of which it becomes aware after the appointment has been made.

4. A Party to the dispute which intends to challenge an arbitrator shall send notice of its challenge within thirty (30) days from the date of receipt of notification of the appointment of the challenged arbitrator or within thirty (30) days after the circumstances referred to in Paragraphs 1 to 3 of this Rule became known to that Party to the dispute.

CERTIFIED COPY
asean
DEPUTY SECRETARY GENERAL THE ASEAN SECRETARIAT

5. The challenge shall be notified to the other Party to the dispute, the arbitrator who is challenged and the other members of the arbitral tribunal. The notification shall state the reasons for the challenge.

6. When an arbitrator has been challenged by a Party to the dispute, the other Party to the dispute may agree to the challenge. The arbitrator may also, after the challenge, withdraw from serving in the arbitral tribunal. In neither case does this imply acceptance of the validity of the grounds for the challenge. In both cases, the procedure provided for in Rule 1 shall be used in full for the appointment of the substitute arbitrator even if during the process of appointing the challenged arbitrator, a Party to the dispute had failed to exercise its right to appoint or to participate in the appointment.

7. If the other Party to the dispute does not agree to the challenge and the challenged arbitrator does not withdraw, the decision on the challenge shall be made by:

(a) the Secretary-General of ASEAN in consultation with the Committee of Permanent Representatives to ASEAN, when the appointment was made in accordance with Paragraphs (2) and (3) of Rule 1; or

(b) the Chairman of the ASEAN Coordinating Council, on the recommendation of the Secretary-General of ASEAN after consulting the Committee of Permanent Representatives to ASEAN, when the appointment was made in accordance with Paragraph (4) of Rule 1.

8. If the challenge is sustained, a substitute arbitrator shall be appointed pursuant to the procedures applicable to the appointment of an arbitrator as provided for in Rule 1.

Rule 3: Replacement of an arbitrator

1. In the event of the death or resignation of an arbitrator during the course of the arbitral proceedings, a substitute arbitrator shall be appointed in accordance with the procedure in Rule 1 that is applicable to the appointment of the arbitrator being replaced. Resignation by an arbitrator shall be addressed to the arbitral tribunal and notified to the Secretary-General of ASEAN and the Parties to the dispute, and shall not be effective unless the arbitral tribunal determines that there are sufficient reasons to accept the resignation. If the arbitral tribunal so determines, the resignation shall become effective on the date designated by the arbitral tribunal. In the event that an arbitrator whose resignation is not accepted by the tribunal nevertheless fails to participate in the arbitration, Paragraph 3 of this Rule shall apply.

CERTIFIED COPY DEPUTY SECRETARY-GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT asean

2. In the event that an arbitrator fails to act or in the event of the *de jure* or *de facto* impossibility to perform his or her functions, the procedure in respect of the challenge and replacement of an arbitrator as provided in Rule 2 and Paragraph 1 of this Rule shall apply, subject to Paragraph 3 of this Rule.

3. If an arbitrator fails to participate in the arbitration, the other arbitrators shall, unless the Parties to the dispute agree otherwise, have the power in their sole discretion to continue the arbitration and to make any decision, ruling or award, notwithstanding the failure of one arbitrator to participate. In determining whether to continue the arbitration or to render any decision, ruling, or award without the participation of an arbitrator, the other arbitrators shall take into account the stage of the arbitration, the reason, if any, expressed by the arbitrator for such non-participation, and such other matters as they consider appropriate in the circumstances of the case. In the event that the other arbitrators determine not to continue the arbitration without the non-participating arbitrator, the arbitral tribunal shall declare the office vacant, and a substitute arbitrator shall be appointed pursuant to the procedures applicable to the appointment of an arbitrator as provided for in Rule 1.

Rule 4: Repetition of hearings

If under Rule 2 or 3, the Chair of the arbitral tribunal is replaced, all hearings held previously shall be repeated. If any other arbitrator is replaced, the hearings held previously may be repeated at the discretion of the arbitral tribunal.

Rule 5: List of individuals who may serve as arbitrators

1. A list of individuals having the qualifications under Paragraphs 2 and 3 of Article 11 of this Protocol, from which arbitrators may be appointed, as appropriate, shall be drawn up and maintained by the Secretary-General of ASEAN who shall keep the Member States updated of any change to the list. Every Member State shall be entitled to make ten nominations.

2. A Member State may withdraw any of its nominations from the list. Such withdrawal shall not affect any appointment already made.

3. If at any time the individuals nominated by a Member State in the list are fewer than ten, that Member State shall be entitled to make further nominations as necessary.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY ASEAN SECRETARIAT
asean

Rule 6: Procedures for cases involving more than two Member States

1. Where more than two Member States are involved in a dispute related to the same matter, a single arbitral tribunal of which the number of arbitrators shall be subject to an *ad hoc* agreement of all Member States involved in the dispute may be established to examine these complaints. In that case, the procedures provided for under these Rules shall be applied to the greatest extent possible.

2. The single arbitral tribunal shall organise its examination and make its award in such a manner that the rights which the Parties to the dispute would have enjoyed had the separate arbitral tribunals examined the complaints are in no way impaired.

Rule 7: Third Party

The Parties to the dispute may agree to provide additional rights to those provided for in Article 13 of this Protocol, to a Third Party regarding participation in arbitral proceedings. In providing additional rights, the Parties to the dispute may impose conditions. Unless the Parties to the dispute agree otherwise, the arbitral tribunal shall not grant any additional rights to any Third Party regarding participation in arbitral proceedings.

Rule 8: Arbitral procedures

1. The arbitral tribunal shall apply the procedures provided for in these Rules. The arbitral tribunal may adopt additional procedures which do not conflict with this Protocol or these Rules.

2. The arbitral tribunal shall, as soon as practicable within fifteen (15) days from the date of its establishment, fix the timetable for the arbitral proceedings. The arbitral proceedings, from the date of the establishment of the arbitral tribunal until the date of the final award, shall not exceed the period of six months, unless the Parties to the dispute agree otherwise.

3. Each Party to the dispute shall have an opportunity to set out in writing the facts of its case, its arguments and counter-arguments. The timetable fixed by the arbitral tribunal shall include deadlines for submissions by the Parties to the dispute and Third Parties.

4. The timetable fixed by the arbitral tribunal shall provide for at least one hearing for the Parties to the dispute to present their case to the arbitral tribunal.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT
asean

5. The arbitral tribunal shall regularly consult the Parties to the dispute and provide adequate opportunities for the development of a mutually agreed solution to the dispute.

Rule 9: Suspension of proceedings

The Parties to the dispute may agree that the arbitral tribunal suspend its work at any time for a period not exceeding twelve (12) months from the date of such agreement. Within this period, the suspended arbitral proceedings shall be resumed upon the request of any Party to the dispute. If the work of the arbitral tribunal has been continuously suspended for more than twelve (12) months, the arbitral tribunal shall cease to function unless the Parties to the dispute agree otherwise.

Rule 10: Settlement or other grounds for termination

1. If, before the award is made, the Parties to the dispute agree on a settlement of the dispute, the arbitral tribunal shall either issue an order for the termination of the arbitral proceedings or, if requested by the Parties to the dispute and accepted by the arbitral tribunal, record the settlement in the form of an arbitral award on agreed terms. The arbitral tribunal is not obliged to give reasons for such an award.

2. If, before the award is made, the continuation of the arbitral proceedings becomes unnecessary or impossible for any reason not mentioned in Paragraph 1 of this Rule, the arbitral tribunal shall inform the Parties to the dispute of its intention to issue an order for the termination of the arbitral proceedings. The arbitral tribunal shall have the power to issue such an order unless a Party to the dispute raises justifiable grounds for objection.

3. Copies of the order for termination of the arbitral proceedings or of the arbitral award on agreed terms, signed by the arbitrators, shall be communicated by the arbitral tribunal to the Parties to the dispute, the Secretary-General of ASEAN, the Third Parties, if any, and the ASEAN Coordinating Council, where the arbitration is directed by the ASEAN Coordinating Council.

Rule 11: Costs

1. Each Party to the dispute shall bear the costs of the arbitrator appointed by it pursuant to Paragraph 2 of Rule 1 or by the Secretary-General of ASEAN pursuant to Paragraph 3 of Rule 1, and its own expenses and legal costs.

CERTIFIED COPY DEPUTY SECRETARY-GENERAL THE ASEAN SECRETARIAT asean

2. The costs of the Chair of the arbitral tribunal and other expenses associated with the conduct of the arbitral proceedings shall be borne in equal parts by the Parties to the dispute.

Rule 12: Place of arbitration

1. Unless the Parties to the dispute agree otherwise, the place of arbitration shall be the ASEAN Secretariat, Jakarta, the Republic of Indonesia.

2. The arbitral tribunal may hold meetings for consultation among its members either at the place of arbitration, or at any other place where this would mitigate the cost of such meetings.

3. The award shall be made at the place of arbitration.

Rule 13: Language

1. The language of arbitration shall be English.

2. The arbitral tribunal may order that any documents submitted in the course of the arbitral proceedings, delivered in their original language, be accompanied by a translation into English.

Rule 14: Decisions

The decisions of the arbitral tribunal shall be taken by a majority vote of its arbitrators. Where there is no majority, the Chair of the arbitral tribunal shall have a casting vote.

Rule 15: Default of appearance

If any Party to the dispute does not appear before the arbitral tribunal or fails to defend its case, the other Party to the dispute may request the arbitral tribunal to continue the arbitral proceedings and to make its award. Absence of the Party to the dispute or failure of the Party to the dispute to defend its case shall not constitute a bar to the arbitral proceedings.

Rule 16: Pleas as to the jurisdiction of the arbitral tribunal

1. The arbitral tribunal shall have the power to rule on objections that it has no jurisdiction.

CERTIFIED COPY DEPUTY SECRETARY GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT asean

2. A plea that the arbitral tribunal does not have jurisdiction shall be raised not later than the date of the first hearing of the arbitral tribunal.

3. In general, the arbitral tribunal should rule on a plea concerning its jurisdiction as a preliminary question. However, the arbitral tribunal may proceed with the arbitration and rule on such a plea in its final award.

Rule 17: Award

1. The award of the arbitral tribunal shall be made in writing and confined to the subject-matter of the dispute. The arbitral tribunal shall set cut in its award: (a) a descriptive section summarising the facts of the case and the arguments of the Parties to the dispute and Third Parties, if any; and (b) its rulings on the interpretation or application of the ASEAN Charter or any ASEAN instruments cited by the Parties to the dispute, and the reasons for such rulings.

2. Any member of the arbitral tribunal may attach a separate or dissenting opinion to the award.

3. The award shall be signed by the arbitrators and shall contain the date on which and the place where the award was made. The award shall state the reason for the absence of the signature of any arbitrator.

4. Copies of the award signed by the arbitrators shall be communicated by the arbitral tribunal to the Parties to the dispute and to the Secretary-General of ASEAN.

5. Where arbitration is directed by the decision of the ASEAN Coordinating Council pursuant to Article 9 of this Protocol, the arbitral tribunal shall notify the ASEAN Coordinating Council of its award.

CERTIFIED COPY
DEPUTY SECRETARY GENERAL, THE ASEAN SECRETARIAT
asean

Annex 5

RULES FOR REFERENCE OF UNRESOLVED DISPUTES TO THE ASEAN SUMMIT

These Rules have been made pursuant to the Protocol to the ASEAN Charter on Dispute Settlement Mechanisms signed on 8 April 2010 in Ha Noi ("the Protocol") and are annexed to the Protocol.

Rule 1

An unresolved dispute under the Protocol shall be referred to the ASEAN Summit in the manner set out in the rules below.

Rule 2

A Party to the dispute may notify the ASEAN Coordinating Council of an unresolved dispute where:

1. the Parties to the dispute fail to carry out the direction of the ASEAN Coordinating Council as set out in Article 9 of the Protocol within 150 days in the case of arbitration, and 45 days in the case of good offices, mediation or conciliation, from the date of receipt of notification from the ASEAN Coordinating Council, or any extended timeline agreed to by the Parties;

2. the Parties to the dispute have carried out the direction of the ASEAN Coordinating Council but the dispute remains unresolved; or

3. the ASEAN Coordinating Council is unable to reach a decision on how the dispute is to be resolved pursuant to Paragraph 4 of Article 9 of this Protocol; or

4. the Parties to the dispute mutually decide that they are unable to resolve the dispute through the application of dispute settlement mechanisms as provided for under this Protocol which they have mutually agreed upon.

Rule 3

1. Upon receipt of a notification of an unresolved dispute pursuant to Rule 2, the ASEAN Coordinating Council shall inform all other Parties to the dispute of such notification.

2. Before an unresolved dispute as mentioned in Rule 2 is referred to the ASEAN Summit, the ASEAN Coordinating Council, within 45 days, may consider suggesting, recommending or providing assistance, as appropriate, to the Parties to the dispute to resolve the dispute through some other dispute settlement mechanisms provided for under this Protocol.

3. Where the ASEAN Coordinating Council makes any suggestion or recommendation or provides assistance to the Parties to the dispute pursuant to

Paragraph 2 of this Rule, the Parties to the dispute may agree to resolve their dispute through some other dispute settlement mechanism. In such a case, the Parties to the dispute shall inform the ASEAN Coordinating Council of the agreement and the outcome of the dispute settlement mechanism utilised by them.

Rule 4

1. The ASEAN Coordinating Council shall refer the unresolved dispute to the ASEAN Summit within 90 days of the receipt of the notification pursuant to Rule 2 or any timeframe as deemed appropriate by the ASEAN Coordinating Council after the application of Paragraph 2 of Rule 3 or Paragraph 3 of Rule 3.

2. The reference to the ASEAN Summit pursuant to Paragraph 1 of this Rule, shall be accompanied by a report of the ASEAN Coordinating Council to the ASEAN Summit in order to facilitate the resolution of the dispute, and memoranda or submissions prepared by the respective Parties to the dispute at initial process of dispute settlement, if any.

3. The report of the ASEAN Coordinating Council to the ASEAN Summit shall contain the following information:

(a) a summary of the dispute;

(b) actions taken by the Parties to the dispute to resolve the dispute;

(c) actions taken by the ASEAN Coordinating Council to resolve the dispute, including any action pursuant to Paragraph 2 of Rule 3;

(d) any recommendations which the ASEAN Coordinating Council may wish to make to the ASEAN Summit on how the dispute may be resolved (which may include a recommendation that the dispute be referred to a panel of experts to advise the ASEAN Summit on the resolution of the dispute).

Rule 5

1. The Party to the dispute which has notified the ASEAN Coordinating Council of an unresolved dispute pursuant to Rule 2 above may, at any time when said Party considers that the dispute is no longer unresolved, withdraw its notification to the ASEAN Coordinating Council.

2. The Parties to the dispute may, at any time, inform the ASEAN Coordinating Council that they wish to jointly withdraw the reference of their unresolved dispute to the ASEAN Summit, with expressed explanation of such withdrawal which may specify that the dispute is no longer unresolved or that the dispute will be resolved in some other way.

****

ANNEX 6

RULES FOR REFERENCE OF NON-COMPLIANCE TO THE ASEAN SUMMIT

These Rules have been made for the purpose of the Protocol to the ASEAN Charter on Dispute Settlement Mechanisms signed on 8 April 2010 in Ha Noi ("the Protocol") and pursuant to Paragraph 2 of Article 27 of the ASEAN Charter and are annexed to the Protocol.

Rule 1

(a) For the purpose of these Rules, "any Member State affected by non-compliance" shall mean any ASEAN Member State that is a Party to the dispute to which the instance of non-compliance relates.

(b) Any Member State affected by non-compliance with an arbitral award or settlement agreement resulting from good offices, mediation or conciliation under the Protocol, may refer the matter to the ASEAN Summit for a decision, through notification to the ASEAN Coordinating Council.

Rule 2

Upon receipt of the notification of non-compliance pursuant to Rule 1, the ASEAN Coordinating Council shall inform all other Member States that are Parties to the dispute to which the instance of non-compliance relates of such notification.

Rule 3

(a) Before a non-compliance is submitted to the ASEAN Summit, the ASEAN Coordinating Council shall attempt to facilitate consultations amongst the Member States that are Parties to the dispute to which the instance of non-compliance relates with a view to facilitating compliance with the arbitral award or settlement agreement without reference to the ASEAN Summit. Where such Member States have consulted amongst themselves they shall report the outcome of the consultation to the ASEAN Coordinating Council.

(b) The ASEAN Coordinating Council may authorise the Chair of the ASEAN Coordinating Council, or some other person, to facilitate the consultations under Paragraph (a) of this Rule, and report to it the outcome of the consultations.

Rule 4

Any Member State affected by non-compliance may, at any time, withdraw its referral of non-compliance to the ASEAN Summit made under Paragraph (b) of Rule 1, including when that Member State is satisfied with the outcome of the consultations under Rule 3. Such withdrawal shall be made in writing.

Rule 5

(a) The ASEAN Coordinating Council shall refer the non-compliance to the ASEAN Summit within 90 days of the receipt of the notification pursuant to Rule 1 or within any other timeframe agreed by the Member States that are Parties to the dispute to which the instance of non-compliance relates.

(b) The referral by the ASEAN Coordinating Council to the ASEAN Summit of an instance of non-compliance shall be accompanied by a report of the ASEAN Coordinating Council setting out the following:

(i) the arbitral award or settlement agreement in question;

(ii) information provided by the relevant Parties to the dispute to which the instance of non-compliance relates, on actions taken to ensure compliance with the arbitral award or settlement agreement in question;

(iii) actions taken by the ASEAN Coordinating Council to facilitate consultations;

(iv) reference to the report of the Secretary-General of ASEAN submitted to the ASEAN Summit pursuant to Paragraph 1 of Article 27 of the ASEAN Charter, if any; and

(v) recommendations of the ASEAN Coordinating Council, if any.

ព្រឹទ្ធសភា
អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន

ជំនួយស្មារតី
សេចក្តីព្រាងច្បាប់
ស្តីពីការអនុម័តយល់ព្រមលើពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ

I. សារបាននៃការរៀបចំ

១. ប្រភព	:	ក្រសួងការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិ-ការអន្តរជាតិ
២. កាលបរិច្ឆេទឆ្លងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី	:	ថ្ងៃទី១៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ២០១៤
៣. កាលបរិច្ឆេទបញ្ជូនមកដល់រដ្ឋសភា	:	ថ្ងៃទី១៧ ខែ មីនា ឆ្នាំ២០១៤
៤. កាលបរិច្ឆេទនៃការអនុម័តរបស់រដ្ឋសភា	:	ថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៤
៥. កាលបរិច្ឆេទបញ្ជូនមកដល់ព្រឹទ្ធសភា	:	ថ្ងៃទី ខែ ឆ្នាំ២០១៤
៦. កាលបរិច្ឆេទឆ្លងសម័យប្រជុំព្រឹទ្ធសភា	:	ថ្ងៃទី ខែ ឆ្នាំ២០១៤

II. មូលហេតុតម្រូវឲ្យមានពិធីសារ

១. តម្រូវការ (ជាតិ តំបន់ និងអន្តរជាតិ)

យោងមាត្រា២២ នៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ដែលតម្រូវឲ្យអាស៊ានរក្សា និងបង្កើតយន្តការដោះស្រាយជម្លោះលើគ្រប់វិស័យនៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអាស៊ាន តាមរយៈកិច្ចសន្ទនា ការ-ប្រឹក្សាយោបល់ និងការចរចា។

២. បរិបទ (ជាតិ តំបន់ និងអន្តរជាតិ)

- ធ្វើឲ្យអាស៊ានក្លាយជាសហគមន៍មួយដែលផ្អែកលើច្បាប់ជាចម្បង មានយន្តការជាក់ស្តែងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងភាពជឿទុកចិត្ត ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងទាន់ពេលវេលា។
- រក្សាបាននូវបរិយាកាសសហប្រតិបត្តិការល្អ ដើម្បីកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នាឆ្ពោះទៅការកសាងសហគមន៍អាស៊ានប្រកបដោយសន្តិភាព និងវឌ្ឍនភាពទាំងក្នុងតំបន់ និងនៅលើឆាកអន្តរជាតិ។

៣. ភាពជាក់ស្តែង

- ពិធីសារនេះត្រូវអនុវត្តចំពោះជម្លោះទាំងឡាយ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ឬលិខិតុបករណ៍អាស៊ានផ្សេងទៀត។
- បង្កើតឲ្យមានយន្តការដោះស្រាយជម្លោះតាមរយៈវិធានមួយចំនួនរួមមាន ៖ កិច្ចពិគ្រោះយោបល់ ការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម និងការផ្សះផ្សា សំណើបង្កើតមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ការបញ្ជូនរឿងក្តីទៅក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន។
- ក្នុងករណីវិធានខាងលើនៅតែមិនអាចដោះស្រាយបាន ភាគីជម្លោះមួយណាក៏អាចបញ្ជូនជម្លោះនោះទៅក្នុងកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ានបានផងដែរ ។

៤. ប្រវត្តិនៃបញ្ហា

អនុវត្តតាមស្មារតីធម្មនុញ្ញអាស៊ានមាត្រា២៥ ដែលតម្រូវឲ្យបង្កើតយន្តការក្នុងការដោះស្រាយជម្លោះ និងការប្រឈមរវាងរដ្ឋសមាជិកប្រកបដោយសន្តិវិធី។ ពិធីសារនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ស្តីពីយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ ត្រូវបានចុះហត្ថលេខាកាលពីថ្ងៃទី០៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ ក្នុងកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ានលើកទី១៦ ដោយរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសអាស៊ានទាំងអស់ នៅទីក្រុងហាណូយ សាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម ។

III. លក្ខណៈច្បាប់

១. ខ្លឹមសារសំខាន់ៗរបស់ច្បាប់

- **ប្រភេទច្បាប់** : នីតិអន្តរជាតិសាធារណៈ ។
- **ទម្រង់ច្បាប់** : ស្របទៅនឹងច្បាប់សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ។ ពិធីសារនេះមាន ២១មាត្រា ។
- **គតិច្បាប់** : ពិធីសារមានចែងអំពីនិយមន័យ វិសាលភាពនិងការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិទូទៅ ការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នានិងថេរវេលា ការពិគ្រោះយោបល់ ការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្មនិងការផ្សះផ្សា មុខងារនៃការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្មនិងការផ្សះផ្សា សំណើឲ្យមានមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ការដាក់រឿងក្តីទៅកាន់ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ាន មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ មជ្ឈត្តករ មុខងាររបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ភាគីទី៣ ច្បាប់ដែលត្រូវអនុវត្ត សេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករ ការអនុវត្តការសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករនិងកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះ ការចំណាយ មុខងាររបស់លេខាធិការដ្ឋានអាស៊ាន អវសានប្បញ្ញត្តិ ឧបសម្ព័ន្ធ និងវិសោធនកម្ម ។

២. គោលបំណងសំខាន់ៗនៃច្បាប់

ក. គោលការណ៍ច្បាប់

- **ធម្មនុញ្ញភាព :** សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះមាន ៣ មាត្រា ឆ្លើយតបទៅនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដូចខាងក្រោម :
  - មាត្រា ២៦ "ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ឡាយព្រះហស្តលេខាលើសន្ធិសញ្ញា និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិហើយទ្រង់ប្រទានសច្ចាប័នលើសន្ធិសញ្ញា និងអនុសញ្ញាទាំងនេះក្រោយបានទទួលការអនុម័តយល់ព្រមពីរដ្ឋសភា និងព្រឹទ្ធសភា " ។
  - មាត្រា ២៨ "ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ឡាយព្រះហស្តលេខាលើព្រះរាជក្រមប្រកាសឲ្យប្រើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ច្បាប់ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័ត និងព្រឹទ្ធសភាបានពិនិត្យចប់សព្វគ្រប់រួចហើយ .... " ។
  - មាត្រា ៥៥ "សន្ធិសញ្ញា និងកិច្ចព្រមព្រៀងទាំងឡាយណា ដែលមិនស្របនឹងឯករាជ្យភាព អធិបតេយ្យភាព បូរណភាពដែនដី អព្យាក្រឹតភាព និងឯកភាពជាតិរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវលុបចោល " ។
  - មាត្រា ៩០ ថ្មី (ពីរ) កថាខណ្ឌទី៥ "រដ្ឋសភាអនុម័តយល់ព្រម ឬលុបចោលសន្ធិសញ្ញា ឬអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ " ។
  - មាត្រា ១១៣ ថ្មី កថាខណ្ឌទី១ "ព្រឹទ្ធសភាពិនិត្យ ហើយឲ្យយោបល់ក្នុងរយៈពេលមួយខែយ៉ាងយូរលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ឬសេចក្តីស្នើច្បាប់ ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តយល់ព្រមលើកដំបូងរួចហើយ ព្រមទាំងលើបញ្ហាទាំងពួងដែលរដ្ឋសភាបានដាក់ឲ្យពិនិត្យ ។ បើជាការប្រញាប់រយៈពេលនោះត្រូវបន្ថយមកនៅត្រឹមតែប្រាំថ្ងៃ " ។
- **នីត្យានុកូលភាព**
  + **បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់អន្តរជាតិ :**
    - ធម្មនុញ្ញអាស៊ាន (ឆ្នាំ២០០៧)។

ខ. គោលការណ៍នីតិរដ្ឋ

អភិបាលកិច្ចល្អ/គណនេយ្យភាព :

ពិធីសារនេះនឹងជួយដោះស្រាយនូវបញ្ហាបានល្អប្រសើរតាមរយៈការបង្កើតឲ្យមាន

នូវយន្តការទាំងឡាយ ដែលមានចែងក្នុងឧបសម្ព័ន្ធនៃពិធីសារនេះ និងមានប្រសិទ្ធភាព ព្រមទាំងធានាបាននូវភាពសុខដុមនៅក្នុងសហគមន៍អាស៊ាន ។

៣. វិសាលភាពនៃច្បាប់

- សមត្ថកិច្ចទទួលខុសត្រូវ : ក្រសួងការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ ។

IV. ដំណើរការអនុវត្តច្បាប់

ពិធីសារនេះតម្រូវឲ្យផ្តល់សច្ចាប័ន ដោយរដ្ឋសមាជិកទាំងអស់អនុលោមទៅតាមនីតិវិធីផ្ទៃក្នុងរបស់រដ្ឋសមាជិកនីមួយៗ ហើយពិធីសារនេះត្រូវចូលជាធរមានបន្ទាប់ពីអគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាស៊ានបានទទួលលិខិតុបករណ៍ទីដប់នៃការផ្តល់សច្ចាប័ន។

V. ផលទាក់ទងរបស់ច្បាប់នៅលើវិជ្ជភាពផ្សេងៗ

១. សេដ្ឋកិច្ច

ផលវិជ្ជមាន (តម្លៃ/ផលប្រយោជន៍)	ផលអវិជ្ជមាន (ផលវិបាក/ការប្រឈម)
១-ការបង្កើតឡើងនូវយន្តការដោះស្រាយជម្លោះនេះ អាចជួយកាត់បន្ថយភាពមិនប្រាកដប្រជានៃលទ្ធភាពរីកពលដាលជម្លោះដែលជាកត្តាអំណោយផលដល់ទំនាក់ទំនងសេដ្ឋកិច្ច។ ២- សន្សំសំចៃថវិកា និងពេលវេលា: យន្តការដោះស្រាយជម្លោះក្នុងពិធីសារនេះមានភាពច្បាស់លាស់ និងសុពលភាពផ្នែកច្បាប់ជាក់លាក់នាំឲ្យកាត់បន្ថយបាននូវជម្លោះ ហើយការដោះស្រាយបានឆាប់រហ័ស ចំណេញពេលវេលា និងថវិកា បើធៀបជាមួយនឹងយន្តការធម្មតា ដែលជាទូទៅប្រើរូបមន្តចរចារតាមរយៈការបង្កើតគណៈកម្មាធិការចំពោះកិច្ចនោះ។	-ចំណាយថវិការដ្ឋលើថ្លៃបណ្តុះបណ្តាលសម្រិតសម្រាំងក្រុមមជ្ឍត្តករ ។(មាត្រា១១ (២) និង វិធានទី៥ នៃឧបសម្ព័ន្ធទី២)និងលើថ្លៃមជ្ឍត្តករ ថ្លៃបដិភាគស្មើគ្នាជាមួយភាគីជម្លោះសម្រាប់ប្រធានមជ្ឍត្តករ និងការចំណាយផ្សេងៗទៀតក្នុងដំណើរការមជ្ឍត្តវិនិច្ឆ័យ(វិធានទី១១ នៃឧបសម្ព័ន្ធទី២)។

២. សង្គម និងបរិស្ថាន

ផលវិជ្ជមាន (តម្លៃ/ផលប្រយោជន៍)	ផលអវិជ្ជមាន (ផលវិបាក/ការប្រឈម)
១- ពិធីសារនេះមានចែងអំពីវិធានចាំបាច់នានាយ៉ាងច្បាស់លាស់ ដែលអាចបញ្ចៀសភាពពុះកញ្ជ្រោលនៃជម្លោះ។ ទន្ទឹមនឹងនេះក៏អាចបង្កើនទំនុកចិត្តសាធារណៈជនចំពោះយន្តការដោះស្រាយជម្លោះផងដែរ ។ ២- ជារួមនីតិវិធីដោះស្រាយជម្លោះនេះអាចនឹងនាំមកនូវដំណោះស្រាយក្នុងលក្ខណៈមិត្តភាព និងសន្តិវិធី ដែលមានភាពងាយស្រួលជាងដំណោះស្រាយតាមផ្លូវតុលាការ និងតាមផ្លូវយោធា ។	កាតព្វកិច្ចក្នុងការបង្ហាញនូវព័ត៌មានសម្ងាត់មួយចំនួនចំពោះភាគីជម្លោះនៅក្នុងដំណើរការសន្ទនា-កម្ម ផ្សះផ្សារ និងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ព្រមទាំងកាតព្វកិច្ចធ្វើរបាយការណ៍វឌ្ឍនភាពនៃការអនុវត្តតាមកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយជម្លោះ ឬសេចក្ដីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ។

VI. សន្និដ្ឋាន

ពិធីសារនេះនឹងក្លាយជាឧបករណ៍គតិយុត្តមួយក្នុងការដោះស្រាយជម្លោះឬការប្រឈមមុខនានារវាងរដ្ឋសមាជិក ដែលបណ្ដាលមកពីការការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ឬការបកស្រាយលិខិតុបករណ៍អាស៊ាននានា ប្រកបដោយទំនុកចិត្ត និងគោលការណ៍ប្រកាន់យកដំណោះស្រាយដោយសន្តិវិធីនៃធម្មនុញ្ញអាស៊ាន។ ជាមួយគ្នានេះយន្តការទាំងនេះនឹងប្រែក្លាយអាស៊ានឲ្យទៅអង្គការមួយដែលផ្អែកលើនីតិរដ្ឋជាចម្បង ។

រាជធានីភ្នំពេញ,ថ្ងៃទី៣១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៤

អគ្គនាយក

ប៊ុន ឌុន្ធា

បានឃើញ និងឯកភាព
អគ្គលេខាធិការ

អ៊ុំ សារឹទ្ធ